

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь – «Магістр»

**на тему: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудит запасів
автотранспортного підприємства**

Виконав: **Мирченко Сергій Вікторович** здобувач
спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник: **Довжик Олена Олександрівна** доцент
кафедри обліку і оподаткування

Рецензент: **Журбенко Наталія Михайлівна**
начальник планово-фінансового відділу
Сумського національного аграрного
університету

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

« 08 » листопада _____

Затверджую:

М.І. Гордієнко

2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Мирченко Сергію Вікторовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудит запасів автотранспортного підприємства.

2. База практичного дослідження:

ТОВ «БМ-Атотранс» м. Суми

керівник роботи **Довжик Олена Олександрівна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

12.01. 2023 р. № 71-н

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 22 грудня 2023 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична, бюджетна та податкова звітність, законодавчо - нормативні акти з питань обліку і контролю, монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку, аналізу, аудиту і контролю.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити понятійну сутність категорії «запаси», як об'єкта обліку;

вивчити законодавчо-нормативну базу та інформаційне забезпечення з теми дослідження;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику досліджуваного підприємства;

розкрити стан організації обліку і аудиту запасів підприємства;

визначити особливості методики обліку і аудиту наявності та руху запасів у автотранспортному підприємстві;

надати пропозиції щодо вдосконалення обліку і аудиту запасів в умовах функціонування досліджуваного підприємства;

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання**«08» листопада 2022 р.****КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2022 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2022 р. - січень 2023 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2023 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2023 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2023 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	11-14 грудня 2023 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	14-21 грудня 2023 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедру, деканат	22 грудня 2023 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	22-25 грудня 2023 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	26 грудня 2023 р.	

Здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем

Сергій МИРЧЕНКО

Керівник роботи

Олена ДОВЖИКПеревірку на автентичність проведено.
Кваліфікаційна робота допущена до захистуНадія БАРАНИК

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і менеджменту

Маргарита ЛИШЕНКО

Анотація

Мирченко С.О. Теоретико-практичні аспекти обліку і аудит запасів автотранспортного підприємства.

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», СНАУ, Суми – 2023 р. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних та практичних аспектів обліку і аудиту запасів автотранспортних підприємств.

В роботі розглянуто роль і значення запасів для операційної діяльності підприємства, а також теоретичні аспекти організації обліку і аудиту запасів автотранспортних підприємств. Розкрито загальні положення обліку і аудиту запасів автотранспортного підприємства. Проведено дослідження нормативно-правового регулювання за допомогою законодавчих та нормативних документів, постанов, НП(С)БО, інструкцій, які затверджені Кабінетом Міністрів України в сфері обліку запасів.

Проведено діагностику фінансово-економічної діяльності ТОВ «БМ-Автотранс» м. Суми, на основі фінансової звітності розраховано показники, які стосуються стану заборгованості, та фінансової стійкості господарства. Проаналізовано організацію облікового процесу запасів у товаристві. Ось деякі підходи щодо організації бухгалтерського обліку для автотранспортного підприємства, які можна зазначити, виходячи з результатів дослідження: підприємству дуже важливо раціонально використовувати наявні ресурси, більшу частину з них складають виробничі запаси, які потрібні для того щоб підтримувати надання автотранспортних послуг на відповідному рівні. Товариство індивідуально визначає склад своїх запасів так як це залежить від специфіки його діяльності. Деталізація окремих субрахунків стосовно обліку виробничих запасів дасть змогу спростити отримання бухгалтерської інформації про їх ефективне використання в процесі діяльності. Для нормальної роботи товариства потрібно регулярно проводити внутрішній аудит виробничих запасів щоб вчасно помітити на скільки якісно їх зберігають, правомірно і раціонально використовують.

У проведеному дослідженні встановлено, що загалом, величезну роль має обліково-аналітичне забезпечення для управління запасами. Рекомендації щодо використання додаткових субрахунків з обліку виробничих запасів та запропоновані шляхи вдосконалення щодо подальшої автоматизації покликані покращити здійснення обліку виробничих запасів. Налагоджений аудит запасів, що рекомендовано здійснювати на підприємстві протягом певного періоду, дасть можливість удосконалити питання пов'язані з процесами постачання та використання запасів а також проводити аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві

Ключові слова: облік, запаси, аудит, оцінка, класифікація виробничих запасів.

Abstract

Myrchenko S.O. Theoretical and practical aspects of accounting and auditing of stocks of a motor vehicle enterprise.

Qualification work on specialty 071 "Accounting and taxation", SNAU, Sumy - 2023 - Manuscript.

The qualification work is dedicated to the study of theoretical and practical aspects of accounting and auditing of stocks of motor vehicle enterprises.

The paper examines the role and importance of stocks for the operational activities of the enterprise, as well as theoretical aspects of the organization of accounting and auditing of stocks of motor vehicle enterprises. The general provisions of the accounting and audit of stocks of the motor vehicle enterprise have been disclosed. A study of normative and legal regulation was carried out with the help of legislative and regulatory documents, resolutions, NP(S)BO, instructions approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine in the field of stock accounting.

Diagnostics of the financial and economic activity of LLC "BM-Avtotrans" in Sumy was carried out, indicators related to the state of indebtedness and the financial stability of the economy were calculated based on the financial statements. The

organization of the inventory accounting process in the company was analyzed. Here are some approaches to the organization of accounting for a motor vehicle enterprise that can be noted based on the results of the study: it is very important for the enterprise to rationally use the available resources, most of them are production stocks, which are needed in order to maintain the provision of motor vehicle services at an appropriate level. The company individually determines the composition of its stocks, as it depends on the specifics of its activity. The detailing of individual sub-accounts regarding the accounting of production stocks will make it possible to simplify the obtaining of accounting information about their effective use in the process of activity. For the normal operation of the company, it is necessary to regularly conduct an internal audit of production stocks in order to notice in time how well they are stored, legally and rationally used.

The conducted research established that, in general, accounting and analytical support for inventory management plays a huge role. Recommendations on the use of additional sub-accounts for accounting for production stocks and proposed ways of improvement for further automation are intended to improve the implementation of accounting for production stocks. An established audit of stocks, which is recommended to be carried out at the enterprise during a certain period, will provide an opportunity to improve issues related to the processes of supply and use of stocks, as well as to conduct an analysis of the efficiency of the use of material resources at the enterprise

Keywords: accounting, stocks, audit, assessment, classification of production stocks.

ЗМІСТ

	ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ ЗАПАСІВ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1	Економічна сутність категорії «виробничі запаси»	11
1.2	Нормативне регулювання обліку та аудиту виробничих запасів	15
1.3	Теоретико-методологічні засади організації обліку і аудиту операцій з виробничими запасами	19
РОЗДІЛ 2	ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ТОВ «БМ- АВТОТРАНС»	26
2.1	Діагностика фінансово-економічної діяльності товариства	26
2.2	Організаційні аспекти обліку запасів у ТОВ «БМ-Автотранс»	32
2.3	Напрями вдосконалення обліку запасів на автотранспортному підприємстві	37
РОЗДІЛ 3	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ЗАПАСІВ	43
3.1	Напрями аудиту запасів автотранспортного підприємства	43
3.2	Організація та документальне оформлення аудиту запасів	48
3.3	Вдосконалення аудиту запасів автотранспортного підприємства	56
	ВИСНОВКИ	62
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
	ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Для здійснення господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та сфер економіки застосовуються виробничі запаси, які є найбільш вагомою та визначною ланкою активів підприємства. Це вимагає конструювання якісно-новітньої системи керування матеріальними ресурсами, і насамперед, виробничими запасами, яка включає облік та аудит, адже, під час визначення собівартості готової продукції. Виробничі запаси посідають особливе місце не лише у структурі майна бізнес-суб'єкту, а й у складі його витрат. Існуючі підходи до облікового відображення господарських операцій, що складають основну діяльність автотранспортних підприємств мають характерні особливості системи бухгалтерського обліку. Автомобільний транспорт є однією з найважливіших сфер підприємницької діяльності, оскільки у процесі господарювання кожна фірма потребує перевезення матеріалів, сировини, готової продукції, при цьому вони використовують власний автотранспорт або користуються послугами автотранспортних підприємств. Облік виробничих запасів автотранспортних підприємств, який упорядкований належним чином, повноцінна поінформованість про наявність запасів та переміщення, має істотне значення для керування виробничою діяльністю будь-якої фірми та організації для контролю за зберіганням матеріальних цінностей у вигляді виробничих запасів.

Вагомий внесок у дослідження питань обліку і аудиту виробничих запасів зробили такі вітчизняні теоретики, як Гамова О. [3], Ільїн В. [6], Касапова І. [7], Кіртока Р. [8], Назаренко І. [21], Петрик О. [25], Скрипник М. [32], Яковенко С. [36], та ін. Втім опрацювання їх робіт вказує на те, що на разі все-таки залишаються спірними теоретичні положення і наявні проблемні питання щодо обліку і аудиту виробничих запасів, що вимагають поліпшення.

Мета дослідження полягає у вивченні теоретико-практичних аспектів обліку і аудиту запасів автотранспорного підприємства відповідно до національних стандартів та розробленні пропозицій щодо їх вдосконалення.

Завдання дослідження. У дослідженні в кваліфікаційній роботі було визначено завдання, які мають як теоретичний, так і практичний характер: дослідити сутність і поняття обліку і аудиту запасів; охарактеризувати нормативно-правове регулювання з теми дослідження; розглянути актуальні питання обліку і аудиту запасів автотранспортних підприємств; проаналізувати організаційно-економічну характеристику підприємства; дослідити організаційно-практичні аспекти обліку; запропонувати напрями вдосконалення обліку; розглянути організаційні засади аудиту операцій з виробничими запасами; запропонувати пріоритетні напрями вдосконалення обліку і аудиту за темою дослідження.

Методи дослідження. Дослідження базується на діалектичному методі пізнання та використовує різні загальнонаукові методи, такі як спостереження, порівняння, абстракція, індукція і дедукція, вимірювання взаємозв'язків, аналіз та синтез, історичний і логічний підходи, узагальнення.

Об'єктом дослідження є теоретико-практичні аспекти обліку і аудиту на базі ТОВ «БМ-Автотранс».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів обліку і аудиту запасів на автотранспортному підприємстві.

Інформаційна база дослідження: документація підприємства, яка була надана для аналізу, статті, вебіари з досліджуваного питання, результати міжнародних та відчизняних наукових конференцій.

Наукова новизна дослідження полягає у вдосконаленні теоретичних та практичних аспектів щодо обліку і аудиту запасів автотранспортного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у наданні пропозицій та рекомендацій, що описані в кваліфікаційній роботі для вдосконалення обліку і аудиту запасів автотранспортних підприємств.

Апробація результатів дослідження. Результати проведених досліджень, що містяться в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на XI Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та

оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем», що відбулася в м. Кропивницький, 30.11.2023р. та на II Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації», яка відбулася 16.11.2023р. м. Суми.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Об'єм кваліфікаційної роботи складає 70 сторінок, список використаної літератури містить 40 джерел, створено 5 таблиць та 4 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ ЗАПАСІВ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність категорії «виробничі запаси»

Організація обліку та аудиту виробничих запасів є складною системою, яка включає методи збору, класифікації, групування та обробки облікової інформації для цілей управління. Створити прийнятні умови для належного зберігання та обліку виробничих запасів підприємства, правильного розподілу функцій між бухгалтеріями та виробничими підрозділами, узгодженості обліку для забезпечення ефективності облікових процедур.

Виробничі запаси є дуже важливою складовою будь-якої господарської діяльності. Вони розглядаються як частина матеріальних ресурсів, які не беруть участь у виробничому процесі, але їх наявність на підприємстві в установленому масштабі є об'єктивною умовою діяльності підприємства. Велике народногосподарське значення має раціональне використання виробничих запасів. Достатність виробничих запасів є необхідною умовою господарської діяльності підприємства, а ефективне використання виробничих запасів є передумовою прибуткової діяльності підприємства.

В сучасних умовах господарювання, коли діяльність суб'єктів господарювання здійснюється на ринкових відносинах, необхідною умовою діяльності підприємства є правильна організація обліку виробничих запасів. Системи управління запасами відіграють важливу роль в оцінці виробничих запасів, визначенні того, які запаси необхідно поповнити та наскільки великими можуть бути обсяги замовлень. Ефективного використання товарно-матеріальних цінностей можна досягти шляхом належної організації обліку товарно-матеріальних цінностей та внутрішнього контролю за їх використанням і рухом.

Будь-який суб'єкт господарювання для здійснення своєї діяльності використовує певні ресурси, серед яких важливу роль відіграють виробничі запаси. Їх наявність та ефективне використання є важливою передумовою для успішного впровадження виробничих процесів підприємства, оскільки вони повністю використовуються і тому потребують абсолютного оновлення для наступного виробничого циклу [9].

Якщо розкрито економічну природу виробничих запасів, то слід обґрунтувати тлумачення законодавчого визначення терміну «запаси», оскільки зміст категорії «виробничі запаси» не визначено. Отже, згідно зі статтею 9 «Запаси» Положень (стандартів) бухгалтерського обліку запаси відносяться до таких активів: - активи, призначені для подальшого продажу (розподілу, передачі) за звичайних умов експлуатації; - незавершене виробництво для подальшого продажу продукції; зберігається для споживання під час виробництва, роботи, надання послуг та управління підприємством [8].

МСБО 2 «Запаси» визначає запаси як активи, які:

- утримуються для продажу в ході звичайної діяльності;
- перебувають у процесі виробництва для такого продажу, або
- існують у формі основних або допоміжних матеріалів для споживання у виробництві, процес або надання послуг [19].

Податкове законодавство України визначає акції як активи, вартість яких може бути достовірно визначена та власник (суб'єкт господарювання) якого має можливість отримати економічні вигоди від його використання. Згідно з положеннями Кодексу до запасів належать: сировина, яка використовується для обслуговування виробництва, у тому числі шляхом укладення договорів про надання послуг із постачальниками сировини та адміністративних потреб; готова продукція, вироблена гірничими підприємствами, у тому числі готова продукція, вироблена шляхом виконання послуг. господарські договори щодо надання сировини, технічних і якісних характеристик, призначених для продажу та відповідно до договірних або інших нормативних законів і правил.

Отже, ми бачимо, що визначення категорії «запаси» в основному зосереджено на понятті «активи»- ресурси, контрольовані "активи", які підприємства використовують це як результат минулих подій і передбачають майбутні фінансові вигоди [26].

Ми вважаємо, що запаси є одним із найважливіших компонентів витрат на продукт, розробку та обслуговування. Достовірність даних про прибуток підприємства в основному залежить від правильного ведення та збереження інвентарного обліку, від того, чи правильно визначені основні показники, що характеризують результати господарської діяльності та справжнє фінансове становище. Можна побачити, що об'єктивність, своєчасність, достовірність і повнота господарських операцій, пов'язаних зі зміною акцій підприємства, є основними чинниками, які складають достовірність і справедливність різних корпоративних показників. Це багато значить для користувачів. Залежно від умов господарювання підприємства оптимальні виробничі запаси будуть різними і повинні визначатися на основі економічних служб підприємства. Як зазначалося раніше, інформація про виробничі запаси має великий вплив на фінансовий стан і результати виробництва компанії, тому розмір запасів повинен бути оптимальним для нормального процесу виробництва та реалізації продукції. Збільшення частки запасів може свідчити про: - розширення масштабів операційної діяльності; - неефективність управління запасами, внаслідок чого значна частина фондів фондів надовго переходить у «заморожену» стадію та сповільнюється оборотність. вниз. Також виникли проблеми з ліквідністю, пов'язані зі збільшенням псування сировини та матеріалів та збільшенням витрат на складування, що мало негативний вплив на кінцеві результати діяльності. Все вищезазначене свідчить про зниження ділової активності;- прагнення захистити кошти від знецінення внаслідок інфляції. Водночас нестача товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива) також негативно позначається на виробничо-фінансовій діяльності підприємств. Ось чому кожен бізнес повинен вживати всіх необхідних заходів для того, щоб всі необхідні ресурси для

виробництва були доступні вчасно та в достатній кількості, але також повинен переконатися, що ці ресурси не залежать від складів [9].

Тому виробничий інвентар є невід'ємною частиною поточної діяльності суб'єкта господарювання. Тому, щоб забезпечити зростання виробничого потенціалу в сучасних умовах господарювання, необхідно створити якісну систему управління ним, оскільки запаси займають особливе місце у складі майна підприємства. Тому лише за умови правильного управління та раціонального використання виробничих запасів господарська діяльність підприємства може бути ефективною.

У «Балансі (звіті про фінансовий стан)» додано графу «Запаси» для переліку витрат на сировину, основні та допоміжні матеріали, паливо, напівфабрикати, запасні частини та інші предмети для використання підприємством. Ситуація підприємства протягом бізнес-циклу.

Основні засади про запаси наведено в НП(С)БО №9 «Запаси» [22] та М(С)БО № 2 «Запаси» [19]. Тлумачення поняття «запаси» національними стандартами та міжнародними стандартами однакове, а національні нормативні акти беруть свій початок від міжнародних.

Аналізуючи думки науковців, можна зробити висновок, що трактування заповідників різноманітне. Поняття «виробничі запаси» слід відрізняти від поняття «матеріальні ресурси», оскільки останнє є більш загальним. Виробничі запаси входять до складу оборотних активів і є складовою частиною предметів матеріальних ресурсів і праці.

Виробничі запаси є обов'язковим елементом виробничого процесу і повністю витрачаються в кожному виробничому циклі, переносячи свою вартість на вироблену в процесі виробництва продукцію (роботи, послуги). Поняття «предмети праці» не збігається з поняттям «виробничі запаси». Крім сировини і матеріалів до предметів праці зазвичай відносять також напівфабрикати і напівфабрикати. Крім того, деякі автори використовують термін «вартість» при визначенні поняття виробничих запасів.

Тому пропонуємо наступне уточнене визначення: Виробничі запаси є частиною матеріальних ресурсів підприємства і являють собою сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, покупних напівфабрикатів і деталей, палива, деталей і інші матеріали, становлять матеріальну основу продукції підприємства, надають їй необхідної якості, беруть участь у виробництві в рамках виробничого циклу і переносять всю свою вартість на вартість готової продукції. На відміну від існуючих визначень, запропоноване поняття «виробничі запаси» підкреслює суттєвість і споживний характер виробничих запасів, водночас виділяє їх із загальної матеріальної бази підприємства, визначаючи джерело відшкодування їх витрат.

1.2 Нормативне регулювання обліку та аудиту виробничих запасів

Як ми всі знаємо, метою бухгалтерського обліку та фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про рух активів, відносини з покупцями, клієнтами, постачальниками, працівниками, власниками, результати діяльності підприємства та, загалом, про його фінансовий стан. Для досягнення цього бухгалтерський облік і аудит регулюються державою.

Запаси є одним із ключових елементів, необхідних для виробництва та функціонування всього підприємства, тому особливу увагу слід приділяти веденню їх обліку. При організації обліку запасів необхідно керуватися законодавством і нормативними документами з обліку запасів. Проте варто зазначити, що чинне законодавство, методика та законодавча база України все ще формуються, що виражається в незавершеності прийняття деяких документів. Більшість законодавчих актів зазнають значних доопрацювань і модифікацій під час виконання, іноді суперечать основному документу. Облік виробничих запасів підприємства має велику кількість нюансів і особливостей. Законодавчу базу складає велика кількість документів, що регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів та відображення інформації про них.

Нормативно-правовий нагляд за бухгалтерським обліком має забезпечувати інтереси всіх зацікавлених сторін, яких стосується фінансовий стан і результати діяльності підприємства. Правовою основою бухгалтерського обліку і аудиту тому є сукупність певних законодавчих і нормативних актів, які регулюють фінансово-господарську діяльність підприємств будь-якої форми власності. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [26] Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [27].

Слід коротко представити основні законодавчі акти та нормативні документи щодо обліку та аудиту виробничих запасів.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» є основним нормативним актом, що регулює порядок ведення бухгалтерського обліку підприємств. Він визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності в Україні. Дія закону поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, а також на представницькі органи іноземних суб'єктів господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність. Складіть заяву відповідно до закону[26].

Основним стандартом, що регулює рух запасів у корпоративному обліку за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, є МСБО 2 «Запаси». Стандарт містить вказівки щодо того, як слід визначати витрати та згодом визнавати їх як витрати, а також як будь-яке часткове списання слід зараховувати до чистої вартості реалізації. Він також дає рекомендації щодо формул витрат для визначення собівартості запасів [19].

Суб'єкти господарювання, які ведуть облік операцій з інвентаризації виробництва, зобов'язані дотримуватись вимог НП(С)БО 9 «Запаси». Цей нормативний документ визначає методологічні засади формування інвентаризації в бухгалтерському обліку та розкриття товарно-матеріальної інформації у фінансовій звітності. НП(С)БО 16 також визначає та розкриває ознаки методу оцінки запасів із переліком витрат, які складають його основні витрати.

Бухгалтери повинні дотримуватися основних вимог НП(С)БО при обліку виробничих запасів.

Наказом № 879 встановлено правила проведення інвентаризації виробничих запасів та оформлення її результатів. Зокрема, зазначено, що метою проведення інвентаризації є забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також описано обставини, за яких проведення інвентаризації є обов'язковим. Крім того, Положенням № 879 визначено, що інвентаризація проводиться окремо за місцем зберігання та особою, яка несе істотну відповідальність. Відомості про інвентаризацію матеріальних запасів під час інвентаризації вносяться до відомості опису за найменуванням, найменуванням (за наявності), сортом, групою, сортом, одиницею виміру, ціною, сумою та кількістю, фактично визначеними на дату інвентаризації. На основі цих даних необхідно зазначити облік.

Іншим не менш важливим нормативним документом з обліку запасів є План рахунків бухгалтерського обліку засобів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій та інструкція до нього. Він містить коротку характеристику рахунків і субрахунків і встановлює порядок правильного збереження аналітичного обліку та кореспонденції рахунків.

План рахунків є одним із важливих засобів реалізації принципів і методів бухгалтерського обліку. Він забезпечує послідовність відображення господарської діяльності та накопичення облікової інформації, яка необхідна для розрахунку фінансових результатів, складання фінансової звітності та економічного аналізу.

Можна сказати, що інструкція з використання плану рахунків є організованою пропозицією, яка дозволить вам краще зрозуміти, навіщо потрібні ті чи інші рахунки, що повинно бути в плані рахунків і яким рахункам вони відповідають.

Щоб правильно організувати процес аудиту, необхідно керуватися положеннями Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Він визначає права, які набувають аудитори та аудиторські фірми, загальні умови надання аудиторських послуг, принципи, яких аудитори повинні

дотримуватися при виконанні своєї роботи, вимоги до складання аудиторських звітів та інших офіційних документів тощо [27].

– МСА 230 «Аудиторська документація». Відповідно до цього стандарту аудитори повинні своєчасно підготувати документи аудиту, які згодом повинні стати основою для побудови аудиторського звіту та продемонструвати, що аудит було сплановано та проведено відповідно до МСА та чинної юридичної практики [22];

– МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності». Відповідно до його норм розробляються стратегії аудиту виробничих запасів. МСА стверджує, що в рамках планування аудиту необхідно розробити загальну стратегію аудиту для бізнесу та розробити план аудиту. Тому метою аудитора є планування аудиту таким чином, щоб його можна було виконати ефективно [20];

- МСА 501 «Аудиторські докази – особливі положення щодо відібраних елементів». Процес отримання достатніх і прийнятних аудиторських доказів відіграє важливу роль у процесі аудиту. Специфікація МСА 501 стверджує, що якщо виробничі запаси мають суттєве значення у фінансовій звітності підприємства, тоді аудитор повинен зробити все можливе, щоб надати собі прийнятні аудиторські докази, і сума повинна бути достатньою, щоб підтвердити їх існування та існування. Статус виробничих запасів можна отримати:

- оскільки виробничі запаси існують під час інвентаризації (за винятком випадків, коли це фізично неможливо), мета полягає в тому, щоб оцінити інструкції та процедури керівництва для відображення результатів інвентаризації матеріальних цінностей, обліку та контролю; спостерігати за процедурами підрахунку, які виконує керівництво; перевіряти інвентаризація ;виконання контрольних розрахунків;

- якщо аудиторські процедури проводяться за загальними даними про матеріальні ресурси суб'єкта господарювання, щоб визначити, чи достовірно вони відображають фактичні результати інвентаризації [20];

- МСА 700 «Формування висновків та підготовка фінансової звітності». У його положеннях розглядається відповідальність аудитора за формування

висновку щодо фінансової звітності. МСА також зазначає, що аудитори повинні оцінити, чи була фінансова звітність підготовлена відповідно до всіх процедур і вимог застосованих концептуальних основ фінансової звітності [20].

Кінцевий організаційний рівень регулювання обліку запасів на рівні підприємства передбачає регулювання, шляхом формування директив облікової політики.

1.3 Теоретико-методологічні засади організації обліку і аудиту операцій з виробничими запасами

Підприємства всіх форм власності та галузей економіки використовують запаси для здійснення виробничо-господарської діяльності. Інвентар є найважливішою і найважчою частиною активів компанії. Вони займають особливе місце в структурі активів і домінують у структурі витрат підприємств різних галузей. Багато разів поняття «запаси» можна замінити поняттями «матеріали», «ресурси», «предмети праці» та «товари».

Якщо розумно використовувати оборотні активи, контролювати їх рух і правильно обліковувати, то можна досягти тих цілей, які ставить перед собою більшість компаній, точніше, досягти позитивних фінансових результатів.

Основою економічної класифікації виробничих запасів є їх значення для процесу виробництва, оскільки вони одночасно виконують різні ролі. Одні є основою продукту, інші використовуються у виробництві та надають йому певних властивостей, або сприяють процесу виробництва. Перша група утворює запаси основного виробництва, а друга – допоміжні. У складі основного виробничого запасу виділяють сторонні напівфабрикати.

Для правильного планування потреби у виробничих запасах, раціональної організації обліку та контролю з урахуванням їх різноманітності та кількісної значущості, крім економічної класифікації, використовують також класифікацію за технічними ознаками. За технічною характеристикою виробничий інвентар

поділяють на групи та підгрупи за найменуванням, видом, сортністю, специфікацією тощо.

Ця класифікація відображена в номенклатурі систематичного опису виробничих запасів. За допомогою такого систематизованого списку кожному найменуванню, розміру і сорту виробничого запасу присвоюють іменний номер, одиницю виміру і ціну. Призначений номер позначення запасу потім відображатиметься на всіх документах, що фіксують його зміни. Це запобігає перекласифікації, коли один тип виробничих запасів неправильно оприбутковується або списується замість іншого. Крім того, обов'язковою умовою автоматизованої обробки інформації про наявність, надходження та витрачання запасів є наявність систематичної інвентаризації. У цьому випадку номер найменування використовується як позначення для ідентифікації кількості комплексних рахунків, субрахунків, груп, найменувань запасів, сортів і розмірів.

Облік виробничих запасів ведеться за напрямками: придбання; наявність і рух складів; використання у процесі виробництва; реалізація. Відповідно до економічної класифікації виробничих запасів формується система обліку, що відображає виробничі запаси.

Яковенко С.Л., Минич Ю.В. зазначають, що облік на автотранспортних підприємствах має багато особливостей. Комплексний та аналітичний облік, спрямований безпосередньо на бізнес, є дуже суворим. Керівництво підприємства повинно постійно стежити за технічним станом автомобіля, при необхідності замінювати окремі деталі, проводити ремонтні та профілактичні огляди. Все це має бути відображено в бухгалтерському обліку. Щоб вийти на міжнародний ринок, компанії повинні не лише дотримуватися внутрішніх правил звітності, а й адаптувати свою звітність до потреб іноземних інвесторів відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності [36].

На сьогодні відсутній порядок обліку виробничих запасів, які не використовуються в господарській діяльності підприємства більше одного року та не можуть бути реалізовані через відсутність попиту. Крім того, бухгалтерський облік виробничих запасів не регулюється, оскільки ці запаси отримані безоплатно

та не використовуються в господарській діяльності, а тому не підпадають під критерії надання економічної вигоди. Немає специфікації щодо того, як обліковуються об'єкти виробничих запасів, такі як контейнери. Однак вимога про те, щоб економічний зміст акцій переважав над юридичною формою (що є однією з фундаментальних основ МСФЗ), виявилася навряд чи реалізованою, оскільки цей критерій не завжди справедливий на практиці. Виявляється, це неможливо, оскільки на практиці цей критерій не завжди працює. Різниця в обліку запасів відповідно до міжнародних та вітчизняних стандартів також відображається на придбанні запасів. Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих і середніх підприємств передбачають, що у разі значного знецінення валюти курсові різниці, крім процентів по кредитах, входять в калькуляцію витрат. Включаються в ціну. Про курсові різниці в П(С)БО 9 нічого не сказано. У Систематичних порадах з обліку запасів (п. 2.3) зазначено, що вони не включаються до первісної вартості запасів, а є витратами, що належать до періоду, в якому запаси знаходяться. М(С)БО 2 «Запаси» НП(С)БО 9 «Запаси» Утримуються для продажу в ході звичайної діяльності. Виробляються для такого продажу. Існують у формі основних або допоміжних матеріалів, що споживаються в процесі виробництва. Утримуються для подальшого продажу (розповсюдження) за звичайних економічних умов, статусу передачі. У процесі виробництва з метою подальшого з утримання для споживання під час виробництва продукту, виконання робіт та забезпечення його (установлення), курсові різниці, що виникають при розрахунках з іноземними постачальниками отриманих акцій та витрат, пов'язаних із придбанням іноземних валют для покриття вартості акцій. Отже, для покращення співпраці з іноземними партнерами та ефективного ведення міжнародного бізнесу необхідно вирішити суперечності та розбіжності між вітчизняними та міжнародними стандартами обліку запасів.

Кожне підприємство індивідуально визначає склад своїх запасів, виходячи з виду діяльності.

Вчені по-своєму класифікують виробничі запаси залежно від мети дослідження.

Варто зазначити, що через особливості галузі стандартизовану класифікацію виробничих запасів будь-якого реального підприємства неможливо провести, тому необхідно вивчати це питання з урахуванням особливостей виробничих процесів кожного окремого спеціалізованого підприємства. бізнес одиниця.

Як будь-який об'єкт обліку, інвентар виконує певні функції, що представлено на рисунку 1.1. Перелічує основні функції, які виконують акції.

Рисунок 1.1 – Функції виробничих запасів

**Джерело: узагальнено автором на основі джерела [24].*

Аналіз літературних джерел показує, що методи, за якими вчені відбирають ознаки, які є основою для класифікації акцій підприємств, неоднозначні. Це приводить нас до висновку, що не існує єдиної класифікації запасів, яку можна було б використовувати в будь-якому бізнесі.

Демченко Т. А. вважає, що різноманітність форм облікових документів дуже ускладнює облік виробничих запасів на складах, у виробничих цехах і бухгалтеріях. Аналіз існуючого порядку ведення обліку виробничих запасів свідчить про необхідність удосконалення системи обліку, усунення дублювання інформації в різних документах, уніфікації формату документів, стандартизації обсягу та умов їх приймально-здавального оформлення. . Рекомендується розробити єдину форму документації для заліку виробничих запасів на механічну обробку. У цьому документі рекомендується включити реквізити, необхідні для введення даних у програму [4].

Дослідження Очеретько Л. М. показують, що облік надходження та використання виробничих запасів є трудомістким процесом, тому багато

підприємств мають певні недоліки, які призводять до великих втрат товарно-матеріальних цінностей. Можна відзначити, що на сьогоднішній день залишається невирішеним багато важливих питань, пов'язаних із розробкою систем наукового обліку запасів [23].

У статті Ільїн Валерій наголошує, що фізичний огляд передбачає проведення інвентаризації запасних частин підприємства на підставі визначених документів. У процесі інвентаризації аудитори контролюють свої дії та правильність запису результатів. Документальна перевірка звітів повинна проводитися відповідно до загального плану аудиту. При проведенні аудиту запасних частин слід використовувати такі прийоми та методи перевірки, як інвентарний підрахунок, порівняння, перевірка документів, зустрічна перевірка, арифметична перевірка, перевірка правильності розрахунків норми природних убутоків [6].

Після огляду складу і вивчення стану складського обліку аудитор проводить вибірку товарно-матеріальних цінностей. Слід зазначити, що товарно-матеріальні цінності підприємства можуть зберігатися на кількох складах, у цьому випадку інвентаризація повинна проводитися на всіх складах одночасно, щоб виключити можливість переміщення товарно-матеріальних цінностей з одного складу на інший.

При проведенні інвентаризації можуть бути виявлені відповідності та невідповідності даних бухгалтерського обліку фактичній наявності запчастин (нестачі, надлишки або перезамовлення). Таким чином, аудитор повинен визначити правильність взаємозаліку надлишків і нестач у результаті перекласифікації, яка допускається лише у випадку відповідної кількості однойменних акцій, за умови, що вони відбуваються в той самий період. І перевірятиметься та ж головна відповідальна особа.

Скрипник М.І. вважав недоцільним проводити суцільні перевірки – це потребувало б значних матеріальних та трудових витрат. Тому необхідно вивчити та оцінити систему внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку підприємства, розширити сферу дослідження на основі отриманих результатів, і

навпаки, довіряти даним клієнта та виконувати лише деякі процедури перевірки для підтвердження довіри. в системі внутрішнього контролю інформації [32].

Під час початкової (організаційної) фази аудиту аудитор проводить знайомство з бізнесом клієнта та оцінює вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність підприємства для оцінки властивих ризиків. Наступним кроком є проведення оцінки системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання з метою визначення величини контролюючого ризику. Величина внутрішнього ризику та ризику контролю залежить від невиявлених ризиків, на які аудитор може вплинути шляхом планування відповідної кількості аудиторських процедур.

Аналіз наукової літератури показує, що в науковому співтоваристві немає єдиного концептуального підходу до методів аудиту запасів.

Н. Кузик вважає, що алгоритм перевірки запасів залежатиме від різних факторів та умов, таких як форма власності, організаційно-правова форма суб'єкта господарювання, внутрішні та зовнішні умови діяльності та рівень розвитку конкретного підприємства. суб'єкт господарювання, для якого досліджуване питання є ефективним. , вид і сферу його діяльності, систему оподаткування; організацію діяльності бухгалтерської служби (форми і методи бухгалтерського обліку, що використовуються; програмне забезпечення; рівень кваліфікації та вимоги до персоналу бухгалтерської служби), наявність та ефективність системи внутрішнього контролю тощо [11].

Кіртока Р. Г. зазначив, що створення незалежної системи контролю, особливо інвентаризації, здебільшого спрямоване на захист інтересів власників, оскільки правильність визначення основних показників, що характеризують результати господарської діяльності та реальний фінансовий стан підприємства [8].

За словами Радіонова Н. , метою проведення аудиту виробничих запасів є висновок аудитора про відповідність фінансової інформації про рух і залишки запасів у всіх істотних аспектах нормативним документам, що регламентують порядок їх підготовки та надання користувачам. [29]

Власне, з цим твердженням важко не погодитись, оскільки метою аудиту виробничих запасів є отримання відповідних та достовірних аудиторських доказів щодо їх відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності для висловлення незалежної думки аудитора щодо їх достовірності та відповідності Концептуальним засадам. фінансової звітності.

Тому одним із основних завдань аудиту бухгалтерського обліку підприємств є обґрунтоване забезпечення виробничими запасами, які використовуються для виробництва продукції чи надання послуг. Темпи зростання кількості послуг і підвищення якості безпосередньо впливають на величину витрат і прибутків підприємств. Тому дуже важливо приділяти увагу виробничій інвентаризації, обліку та аудиту запасів, адже це важливий ланцюжок для кожного підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»

2.1 Діагностика фінансово-економічної діяльності товариства

Компанія має необхідну технічну основу та використовує передові технології управління, що робить її провідним вітчизняним підприємством. Його метою є об'єднання матеріальних і фінансових ресурсів акціонерів товариства для здійснення господарської діяльності та отримання прибутку.

Напрямами діяльності ТОВ «БМ-Автотранс» є: надання послуг з перевезення вантажів автомобільним транспортом; надання послуг, пов'язаних з реставрацією, ремонтом, обслуговуванням автомобілів, інші машини та установи, їх вузли, агрегати та компоненти виконання проектів і послуг. Розглянемо динаміку джерел фінансування товариства (Таблиця 2.1)

Таблиця 2.1 – Динаміка джерел фінансування товариства

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +, –		Відносний приріст (відхилення), %		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	28 101,9	40 585,3	33 481	12 483,4	-7 104,3	44,42	-17,5	19,14
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	1,0	1,0	1,0	-	-	-	-	-
ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЦІЛЬОВЕ ФІНАНСУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	3 434,3	1 674,1	1 333,3	-1 760,2	-340,8	-51,25	-20,36	-61,18
Короткострокові кредити банків	0	3 452	1 600	3 452	-1 852	-	-53,65	-
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1 470,8	2 352,1	2 895,7	881,3	543,6	59,92	23,11	96,88
Інші поточні зобов'язання	0	1 655	1 848	1 655	193	-	11,66	-
ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	1 470,8	7 459,1	6 343,7	5 988,3	-1 115,4	407,15	-14,95	331,31
Баланс	33 008	49 719,5	41 159	16 711,5	-8 560,5	50,63	-17,22	24,69

**Джерело: Розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності ТОВ «БМ-Автотранс» (Додаток А).*

Головна мета будь-якого підприємницького підприємства – досягнення цілей, поставлених власниками. Вони часто включають отримання прибутку. Збільшення статутного капіталу в 2020-2022 роках (+19,14%) свідчить як про досягнення поставленої мети, так і про зміцнення фінансового потенціалу ТОВ «БМ-Автотранс». Розмір статутного капіталу ТОВ «БМ-Автотранс» становить 33 482 тис. грн. 28 102 900 гривень на кінець 2022 року. 2020 рік

Загальні доступні джерела фінансування для формування активів зросли на 24,69% між 2020 і 2022 роками завдяки власному капіталу (+19,14%) і короткостроковим зобов'язанням (+331,31%). В результаті ТОВ «БМ-Автотранс» стало фінансово гнучкішим і здатним вести більш активну операційну та інвестиційну діяльність.

Найважливішими факторами, що підвищують вартість залучених у ТОВ «БМ-Автотранс» джерел фінансування є:

- Нерозподілений прибуток (непокриті збитки) (+19,14%)
- Короткостроковий кредит банку (+1 600 000 грн.)
- Поточна кредиторська заборгованість за товари, проекти та послуги (+96,88%)
- Інші поточні зобов'язання (+1 848 тис. грн.)

Одночасне збільшення обсягу короткострокових позикових коштів, які є у розпорядженні ТОВ «БМ-Автотранс», та зменшення суми довгострокових позикових коштів призвели до необхідності приділяти керівникам більше уваги пошуку ресурсів для покриття поточних касовий розрив та забезпечення необхідного обсягу оборотних коштів. Це дещо відволікає від вирішення інших завдань у рамках фінансового менеджменту.

Збільшується кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги ТОВ «БМ-Автотранс». Без додаткового аналізу управлінської звітності неможливо зробити однозначні висновки щодо впливу цього процесу на фінансовий стан компанії. Насправді товарні кредити та відстрочка платежів часто є недорогим джерелом фінансування, яке дозволяє поповнити оборотні

кошти. Проте постачальники можуть оцінити ризик того, що підприємство не виплатить свої борги та підвищить ціни, що матиме негативний вплив на собівартість вироблених товарів і послуг. Тому рекомендується продовжувати користуватися кредитом під товар і правом відстрочки оплати за отримані послуги, але з урахуванням інтересів постачальника.

Таблиця 2.2 – Динаміка фінансових результатів ТОВ «БМ-Автотранс» в 2020 - 2022 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	25 950	35 020,5	40 328,8	9 070,5	5 308,3	34,95	15,16	55,41
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	21 167	24 929	25 904,3	3 762	975,3	17,77	3,91	22,38
Валовий прибуток (збиток)	4 783	10 091,5	14 424,5	5 308,5	4 333	110,99	42,94	201,58
Інші операційні доходи	59,8	120,1	1 604,6	60,3	1 484,5	100,84	1 236,05	2 583,28
Інші операційні витрати	2 413,1	2 771,3	3 497,9	358,2	726,6	14,84	26,22	44,95
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	2 429,7	7 440,3	12 531,2	5 010,6	5 090,9	206,22	68,42	415,75
Інші доходи	0	158,3	0	158,3	-158,3	-	-100	-
Інші витрати	1 844,8	945	47,8	-899,8	-897,2	-48,77	-94,94	-97,41
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	584,9	6 653,6	12 483,4	6 068,7	5 829,8	1 037,56	87,62	2 034,28
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	584,9	6 653,6	12 483,4	6 068,7	5 829,8	1 037,56	87,62	2 034,28
Разом доходи	26 009,8	35 298,9	41 933,4	9 289,1	6 634,5	35,71	18,8	61,22
Разом витрати	25 424,9	28 645,3	29 450	3 220,4	804,7	12,67	2,81	15,83

*Джерело: Розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності ТОВ «БМ-Автотранс» (Додаток А).

В 2020 р. ТОВ «БМ-Автотранс» сформулоало обсяг виручки в розмірі 25 950 тис. грн.

На кінець періоду дослідження (2022 р.) виручка становить 40 328,8 тис. грн., що на 55,41% більше показника на початок періоду аналізу. Це свідчить про

здатність компанії працювати в складних економічних умовах, використовувати наявні конкурентні переваги та задовольняти потреби цільових сегментів ринку. Це призводить до того, що компанія має більше фінансових ресурсів для покриття постійних і змінних витрат, заохочення продуктивних працівників, погашення фінансових зобов'язань та вирішення інших операційних і стратегічних завдань.

Підвищення ефективності корпоративних економічних процесів відображається на чистому прибутку, темпи зростання якого (55,41%) випереджають собівартість (22,38% зростання з 2020 по 2022 рік). Важливо зберегти поточну динаміку, яка дозволить ТОВ «БМ-Автотранс» досягти більш відчутних фінансових результатів.

За підсумками 2022 року валовий прибуток ТОВ «БМ-Автотранс» був позитивним і склав 14 424 500 грн. 4783 у 2020 році, демонструючи, що ефективні операційні процеси створюють додаткову цінність у щоденній діяльності співробітників. Таким чином, є додаткові кошти для адміністративних витрат, витрат на продаж і фінансових витрат.

Управлінські рішення у сфері управління операційною діяльністю ТОВ «БМ-Автотранс» були ефективними, а прибуток від операційної діяльності збільшився на 415,75%, що свідчить про наявність коштів для погашення фінансових зобов'язань та отримання чистого прибутку.

Кінцеві фінансові результати діяльності компанії є найважливішим показником її здатності створювати додану вартість і займати стійку позицію на ринку завдяки реалізації якісних бізнес-процесів. Чистий прибуток формується під впливом усіх управлінських рішень, прийнятих за період аналізу, та об'єктивних зовнішніх і внутрішніх процесів. Чистий прибуток ТОВ «БМ-Автотранс» склав 584 900 грн. 2020 рік

Позитивна динаміка показника ТОВ «БМ-Автотранс» (збільшення на 2034,28%) свідчить про здатність власника нарощувати обсяг залученого капіталу та стабільно працювати на ринку в довгостроковій перспективі.

Тепер розглянемо структура активів ТОВ «БМ-Автотранс» в таблиці 2.3

Таблиця 2.3 – Структура активів ТОВ «БМ-Автотранс» в 2020 - 2022 рр., %

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +, -		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Основні засоби:	29,32	39,97	42,08	10,65	2,11	12,76
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	29,32	39,97	42,08	10,65	2,11	12,76
Запаси	48,73	40,19	48,35	-8,54	8,16	-0,38
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	0,05	2,55	0	2,5	-2,55	-0,05
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0,51	1,94	2,17	1,43	0,23	1,66
Інша поточна дебіторська заборгованість	12,54	13,06	1,73	0,52	-11,33	-10,81
Гроші та їх еквіваленти	0,64	0,41	5,35	-0,23	4,94	4,71
Інші оборотні активи	8,21	1,87	0,32	-6,34	-1,55	-7,89
ОБОРОТНІ АКТИВИ	70,68	60,03	57,92	-10,65	-2,11	-12,76
БАЛАНС	100	100	100	0	0	0

**Джерело: Розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності ТОВ «БМ-Автотранс» (Додаток А).*

Станом на кінець 2020 року активи ТОВ «БМ-Автотранс» на 29,32% склалися з необоротних активів і на 70,68% — з оборотних активів.

Важливими складовими оборотних активів ТОВ «БМ-Автотранс» є:

- Запаси (частка 48,73%)
- Інша поточна дебіторська заборгованість (частка дорівнює 12,54%)
- Інші оборотні активи (частка 8,21%)

Серед необоротних активів важливу роль відіграють:

- Основні засоби: (складає 29,32%)

Станом на кінець 2022 року активи на 42,08% склалися з необоротних активів та на 57,92% з оборотних активів.

Наступні поточні активи становлять значну частину балансу компанії за 2022 рік:

- Готова продукція (частка 31,44%)
- Запаси (частка 48,35%)
- Валюта та її еквіваленти (частка 5,35%)

Важливими складовими необоротних активів на кінець 2022 року є:

- Основні засоби: (складає 42,08%)

Значна частина (42,08%) фінансових ресурсів компанії знаходиться в капітальних активах, які використовуються для створення товарів і послуг. Це означає, що у разі зміни ситуації на ринку та зниження попиту на послуги першої необхідності ТОВ «БМ-Автотранс» не зможе швидко перебудувати свої виробничо-збутові процеси під адаптацію. З іншого боку, це також певною мірою зменшує ризик закриття бізнесу через неможливість сплатити орендну плату за наступний місяць.

Чистий прибуток ТОВ «БМ-Автотранс» стрімко зріс, тоді як збільшення запасів було менш очевидним, що свідчить про те, що компанія використовує більш ефективні методи управління запасами та постійно шукає можливості вивільнити частину своїх проблемних фінансових ресурсів у складі. Тому ці кошти можна використовувати в інших напрямках. Загалом у 2020-2022 роках ефективність управління запасами покращилася.

Хоча обсяг дебіторської заборгованості зменшився на фоні зростання чистого прибутку, поки що складно сформулювати чітке ставлення до цього процесу. Дебіторська заборгованість за поставлені товари та послуги призводить до зменшення оборотного капіталу, доступного для бізнесу, оскільки менше ресурсів доступно для придбання запасів, проведення агресивних маркетингових кампаній тощо. З іншого боку, дебіторська заборгованість за надані товари та послуги може слугувати інструментом просування. Якщо в компанії сформована чітка прив'язка, що надання додаткових товарних кредитів і права відстрочки оплати послуг призводить до збільшення доходу, а якість дебіторської заборгованості залишається високою, то рекомендується і надалі дотримуватися цієї політики. В іншому випадку права на розширення повинні надаватися тільки надійним клієнтам з бездоганною історією співпраці.

ТОВ «БМ-Автотранс» характеризується прийнятною фінансовою гнучкістю, зростанням частки необоротних активів, але все ще високою часткою оборотних активів. Тому, якщо попит на продукцію та послуги компанії

зменшується, непродуктивні необоротні активи необхідно в короткий термін реалізувати на ринку, а виручку спрямувати в більш привабливому напрямку.

2.2 Організаційні аспекти обліку запасів у ТОВ «БМ-Автотранс»

Автомобільний транспорт як один із видів господарської діяльності має конкретизовану облікову характеристику, зокрема, виробничий процес автотранспортних підприємств відрізняється від виробничих процесів підприємств інших галузей економіки. звідси, він має свої особливості організації обліку запасів і завдання, що представлено на рисунку 2.1

Рисунок 2.1 – Завдання обліку виробничих запасів

**Джерело: узагальнено автором на основі власних спостережень автора за діяльністю підприємства*

Облік руху товарно-матеріальних цінностей на автотранспортному підприємстві ведеться на підставі первинних документів, які використовуються для оформлення операцій, за якими вартість матеріалів зараховується на склад, відпускається зі складу для здійснення діяльності та їх діяльності. .

Використовується відповідно до загальновстановленої послідовності обліку запасів під час діяльності.

В автотранспортному підприємстві (і будь-якому іншому підприємстві, що володіє власним автотранспортом) облік паливно-мастильних матеріалів, запасних частин і автомобільних шин займає особливе місце.

Велике значення мають технічне обслуговування та ремонт рухомого складу, а також закупівля, зберігання та використання рухомого складу. На кожен встановлений в автомобілі акумулятор видається реєстраційний талон. Це стосується і акумулятора, який отримується разом з автомобілем і вважається основним активом у загальній вартості автомобіля.

На картці відображаються дані про акумулятор і транспортні засоби, які його використовують, а також фактичний час роботи акумулятора (щокварталу, у періоди пікового навантаження та з початку експлуатації).

На зворотному боці картки обліку батареї зазначаються висновки комісії про технічний стан батареї та дії, які необхідно вжити щодо цієї батареї (анулювання, пред'явлення претензії виробнику, ремонт, встановлення умовного середнього ресурсу, утилізація). .

Картка обліку роботи акумуляторів ведеться працівником, відповідальним за книгу обліку роботи акумуляторів, і є основним документом для визначення працездатності, придатності акумуляторів, оформлення рекламацій, списання тощо.

Продуктивність батареї накопичується протягом умовних місяців тривалістю 30 днів і вимірюється в кілометрах автомобіля або годинах використання двигуна автомобіля або його спеціального обладнання, яке живить акумулятор.

Облік і передача капітально відремонтованих акумуляторів ведеться на окремих платіжних картках.

Картка обліку продуктивності батареї містить дані, записані під час сезонного обслуговування автомобіля, зберігання батареї та утилізації.

Якщо акумулятор переміщувався з одного транспортного засобу в інший або використовувався в спеціальному обладнанні, то в обліковій картці зазначаються відповідна дата і термін служби акумулятора, а також дата встановлення в інший транспортний засіб або спеціальне обладнання.

Акумулятори, які відпрацювали встановлений ресурс, знімаються з обліку за висновками комісії, до повноважень якої за наказом керівника підприємства, організації встановлюється фактичний технічний стан акумулятора та приймається рішення з питань, пов'язаних з подальша експлуатація АКБ: ремонт, надання продавцю (виробнику, особі, яка виконує роботи з гарантійного обслуговування та/або ремонт АКБ чи автомобіля) для оформлення претензій, списання, утилізації тощо. У рішенні комісії зазначаються причини виведення акумуляторної батареї з експлуатації та заноситься в облікову картку.

Оформлена облікова картка із зафіксованим висновком про списання накопичувача є його поведінкою на списання. Батареї, які досягли свого екстремального технічного стану та непридатні для виконання призначених функцій, але які не вичерпали нормативний ресурс, будуть знищені згідно з рішенням Комісії. Обов'язково визначте граничний стан акумулятора, перевіривши ємність повністю зарядженого акумулятора.

Придбані шини обліковуються на субрахунку 207 за первісною вартістю до моменту їх фактичного сторнування. Оскільки на цьому субрахунку можна обліковувати й інші запчастини, то для нього відкривається субрахунок другого порядку, наприклад 207/1 «Автомобільні шини».

Для детального розрахунку даного виду шин підприємство також відкрило субрахунки третього замовлення: 207/11 «шини в наявності», 207/12 «шини в експлуатації», 207/13 «шини в наявності». використання». Ремонт» тощо.

Тобто на момент придбання шин відображено по дебету субрахунку 207 (207/11). Якщо детально розібрати шини, то їх встановлення на автомобіль відображається відповідністю: Дт 207/12 - Кт 207/11.

Якщо шина більше не приносить підприємству економічної вигоди при її безпосередньому використанні, підприємство може списати її вартість на витрати:

Дт 23, 91, 92, 93, 949 (залежно від того, для яких цілей використовується автомобіль) Кт 207 (207/12) .

Придбання запасних частин обліковується так само, як і придбання інших матеріалів - за первісною вартістю. Облік придбання запасних частин, вузлів і агрегатів ведеться за дебетом субрахунка 207 і кредитом рахунка 63. За кредитом рахунка 23 оприбутковуються запасні частини власного виробництва та готові деталі. За дебетом субрахунку 207 відображаються залишки та надходження, а за кредитом – витрати, реалізація та інше вибуття запасних частин. Аналітичний облік ведеться за місцем зберігання або істотною особою, відповідальною за однорідні групи запасних частин.

Вони списують запасні частини на потреби ремонту/обслуговування автомобіля. Підприємства забезпечують процеси обліку потоків запасних частин на основі потреб внутрішнього контролю та встановлених процедур бухгалтерського обліку. Також будуть списані нові запчастини, відремонтовані запчастини та демонтовані запчастини до інших автомобілів. Запасні частини, які привозяться зі складу і використовуються в процесі ремонту, будуть списані відповідно до виконаних ремонтних робіт або поведінки заміни, сформульованої ремонтним відділом і затвердженої керівником підприємства.

Витрати ПММ відносяться до витрат на експлуатацію автотранспорту та обліковуються за видами та місцем розташування на рахунку 203 «Паливо». Паливно-мастильні матеріали (ПММ) складають значну частину активів автотранспортних компаній та компаній інших видів діяльності. ПММ є окремим видатком в автотранспортних операціях, і його стабільність не є винятковою через зростання цін на паливо. Загалом ПММ розглядаються та обліковуються як компоненти запасів, але вони мають свої особливості.

Придбати ПММ можна за готівковий та безготівковий розрахунок. Придбані запаси обліковуються за первісною вартістю згідно з НП(С)БО 9 «Запаси». У ТОВ купони також можна використати для придбання ПММ і відправити на АЗС чи склад компанії для подальшого списання. Для аналітичного

обліку надходження та вибуття ПММ використовувати відповідний субрахунок: 203.1 «Нафтопродукти на складах»,

«Нафтопродукти, придбані на АЗС», 203.3 «Паливо в резервуарах», 203.4 «Газоподібне паливо» та ін. Для закупівлі палива між підприємством та АЗС укладається договір, згідно з яким постачання може здійснюватися з купівлею талонів та без купівлі.

Купони не є формою оплати, і їх використання в якості способу оплати заборонено, оскільки вони дають лише право отримати певну суму ПММ на основі передоплати.

Підприємства не мають окремих документів талонного обліку, але деякі підприємства заповнюють спеціальні звіти, вказують це окремо в договорі та отримують другий примірник відомостей талонного обліку з АЗС. Дані відомостей обліку АТП за виданими талонами використовуються для проведення зустрічного контролю надходження пального з АЗС протягом місяця. При цьому результати видачі ПММ в літрах звіряються індивідуально протягом періоду з підсумковим рахунком, отриманим від постачальника за місяць. Причинами розбіжності можуть бути: неправильне відображення в обліку АТП залишку палива в баку автомобіля на кінець місяця (помилка в процесі обліку залишків), втрата або неправомірне використання талонів (привласнення) водієм, загальне нехтування Облік ПММ.

У разі виникнення розбіжностей складається угода, яку підписують представники АТП і АЗС. Записується кількість ваучерів/ПММ, підтверджених дією звірки.

Облік витрат ПММ ведеться на основі даних тахометра автомобіля, з яких бухгалтерія отримує інформацію про те, чи є паливо в баку автомобіля, кількість використаного або залитого палива, пробіг автомобіля під час виконання відповідного рейсу.

Правильний облік витрат ПММ в АТП є важливою частиною визначення вартості впровадження наданих послуг, а отже, має велике значення при розрахунку фінансових результатів. Одним із показників ефективності

бухгалтерського обліку та правильної організації автотранспортного підприємства є достовірною та своєчасною інформацією про наявність та рух ПММ.

2.3 Напрями вдосконалення обліку запасів на автотранспортному підприємстві

Бухгалтерська оцінка є важливим інструментом, який впливає на відображення господарських операцій у звітах. Застосування комп'ютерних програм дозволяє застосувати найкращий метод оцінки окремо для кожної групи об'єктів обліку без збільшення трудомісткості обліку. Використання комп'ютерних програм спрямоване на вдосконалення техніки роботи з планування бухгалтерської роботи. Багато програм дозволяють вводити записи в робочі плани кількох рахунків одночасно в одному основному документі, що корисно як для ведення окремого управлінського обліку, так і для одночасного обліку за різними стандартами.

Також значно розширюються можливості аналітичного обліку. У сучасних бухгалтерських комп'ютерних програмах для кожного комплексного рахунку може використовуватися від 3 до 5 розділів аналітичного обліку. На практиці це дає можливість вести облік виробничих запасів за: власним найменуванням; складом; за особами з відповідальністю; за окремими партіями запасів. Тому можна отримати інформацію про наявність тих чи інших запасів на складі, а також про конкретну особу, яка фактично відповідає за це. Для цілей контролю за цільовим використанням палива, запасних частин та інших матеріалів на підприємствах автотранспорту доцільно застосовувати систему рахунків синтетичного та аналітичного обліку, яка б дозволяла визначити стан матеріальних цінностей, що списуються у зв'язку з технічною експлуатацією автотранспортних засобів, доцільність їх відновлення та можливості подальшого використання. За результатами дослідження запропоновано використовувати наступний підхід до формування робочого плану рахунків підприємства (Додаток

В).

Застосування автоматизованих систем розширює можливості контролю за правильністю, законністю, а іноді й економічною зручністю облікових операцій (записів) без збільшення трудомісткості діловодства. Це досягається шляхом попереднього програмування відповідних алгоритмів перевірки. При цьому автоматизовані інформаційні системи забезпечують безперервний контроль за документообігом та поточними рахунками. Такий підхід пояснюється тим, що комп'ютерна система бухгалтерського обліку має власну внутрішню структуру та вбудовані алгоритми, які формують правила обліку та документують плани процесів, які встановлюються відповідальною особою та фіксуються в структурі системи. Практичний результат для бізнесу – зменшення ймовірності помилок через неграмотність бухгалтерів або випадкових помилок, а також навмисних збитків.

Зауважимо, що майже всі вищезазначені можливості доступні не відразу після придбання програми, а лише після досить дорогого процесу адаптації програми до конкретних умов господарської діяльності та бухгалтерського обліку даного підприємства.

Метою автоматизації бухгалтерського обліку на підприємстві також є отримання інформаційного інструменту, здатного вирішувати поточні управлінські завдання за наявності додаткових інформаційних можливостей, таких як зазначені вище можливості отримання інформації різними методами оцінки, розширеного аналізу за різними запитамі. Він став викликати інтерес у керівників усіх рівнів підприємства.

Насиченість ринку бухгалтерських програмних продуктів актуалізує проблему вибору бухгалтерських програмних продуктів. Попит на програмні продукти бухгалтерського обліку сформував три різні типи користувачів: бухгалтерів - безпосередніх користувачів комп'ютерних систем бухгалтерського обліку, фахівців з інформаційних систем - програмістів і техніків, і керівництво підприємства - менеджерів.

Основними функціональними вимогами є: можливість введення та накопичення всіх господарських операцій, що представляють господарську діяльність підприємства; можливість визначення оборотів і сальдо рахунків бухгалтерського обліку в будь-який час незалежно від кількості вхідних господарських операцій; формування кореспонденції рахунків, що визначають конкретні об'єкти аналізу та формують різноманітні аналітичні звіти; кількісний облік активів; облік коштів у різних валютах; можливість швидко створювати форми звітності, шаблони бухгалтерського обліку відповідно до особливостей конкретного підприємства (незалежно від форми власності). і вид діяльності) та можливі законодавчі зміни. Завдання автоматизованого обліку запасів представлено на рисунку 2.2

Рисунок 2.2– Завдання автоматизованого обліку запасів

**Джерело: узагальнено автором на підставі джерела [5]*

Управління автотранспортним підприємством є багатоплановим процесом, і його організація вимагає від керівників обґрунтованої побудови структури і складу кожного підрозділу, а також розроблених планів взаємодії. Інформаційна система обліку автотранспорту - “BAS Управління автотранспортом Стандарт” допоможе автоматизованому обліку автотранспортному підприємству координувати роботу, різні види обліку та оптимізувати бізнес-процеси (Рисунок 2.3.)

Рисунок 2.3 – Налаштування параметрів обліку запасів

**Джерело: Дані наведені на основі програмного забезпечення «BAS Управління автотранспортом Стандарт»*

Програма дозволяє управляти власним автопарком, з автоматичним обліком автотранспорту та запчастин, диспетчерським транспортом, обліком ДТП, робочого часу водіїв, а також оперативно-технічним обліком усіх суміжних ділянок роботи АТП. Завдяки вбудованому каталогу фрахтових ставок система дозволяє гнучко налаштовувати вплив комплексних фрахтових ставок на контрагентів, маршрути та моделі транспортних засобів.

При складському обліку автозапчастини і витратних матеріалів основні можливості “BAS Управління автотранспортом Стандарт”:

- облік надходження та списання запчастин, палива, технічних рідин та витратних матеріалів на склад;

- облік видачі запчастин та витратних матеріалів;
- внутрішнє переміщення номенклатури між складами;
- списання товарів на автомобіль;
- можливість проведення інвентаризацій;
- контроль актуальних залишків запасів на складах.

Проаналізувати рух товарів на складах та залишки можна за допомогою різних звітів. Своєчасний аналіз ефективності роботи складу своєю чергою позитивно впливає управління автотранспортним підприємством, підвищуючи його ефективність.

По обліку ПММ і технічних рідин вирішуються такі завдання:

- облік оборотів та витрати палива та ТР у розрізі кожного автомобіля;
- облік фактів економії та перевитрати палива водіями у кожному рейсі;
- контроль та інвентаризація залишків ПММ та технічних рідин на ТЗ;
- розрахунок нормативних та фактичних витрат палива;
- для автомобілів можна враховувати базові норми витрати ПММ, а також норми витрати пального на спеціальні роботи;
- є облік коригувальних коефіцієнтів ПММ (складні умови роботи, температурні коефіцієнти, сезонні надбавки).

Усі алгоритми розрахунку нормативної витрати пального розроблено відповідно до наказу Міністерства транспорту України.

Основні можливості програми “BAS Управління автотранспортом Стандарт”, щодо заправки та зливів ПММ:

- облік фактів зливів палива;
- можливість проведення інвентаризації залишків палива в баках автомобілів
- облік заправок зі складу, за готівку, за пластиковою картою, за талонами, від постачальника
- можливість завантаження звітів процесингових центрів щодо деталізації заправок ПММ за пластиковими картками
- можливість порівняння завантажених заправок з чеками водіїв

Повну картину за рухом палива та ТР можна проаналізувати за допомогою різних звітів:

- Відомість руху ПММ
- Відомість приходу-витрати ПММ на ТЗ
- Заправки ПММ
- Порівняння заправок за пластиковими картками

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ЗАПАСІВ

3.1 Напрями аудиту запасів автотранспортного підприємства

У наших умовах діяльність підприємств має забезпечувати випуск продукції, конкурентоспроможної на внутрішньому та зовнішньому ринках. Будь-який бізнес намагається якомога правильніше впроваджувати ефективну політику управління виробничими запасами, адже вони є основою, яка підтримує виробничий процес. Їх раціональне використання має забезпечувати підвищення продуктивності праці. Тому актуальним є питання аудиту виробничих запасів та підвищення ефективності його проведення.

Аудит виробничих запасів є невід'ємною частиною загального аудиту, оскільки призначені активи є домінуючою частиною активів компанії, відіграють важливу роль у формуванні витрат компанії, а їх вартість чітко відображається на прибутковості на рівні виробництва. .

Мета аудиту виробничих запасів полягає в тому, щоб аудитор висловив думку про те, чи всі відповідні аспекти фінансової інформації про рух і залишки запасів відповідають нормативним актам, що регулюють процедури їх підготовки та розкриття користувачам.

Погоджуюсь з думкою Назаренко І.М. Аудит забезпечить управлінські процеси надійними, незалежно оціненими інформаційними ресурсами, за допомогою яких можна ефективно управляти бізнес-процесами, формулювати та впроваджувати ефективні превентивні заходи контролю, що в цілому сприятиме зміцненню економічного розвитку можливість підприємства [21].

Петрик О.А. зазначив, що метою перевірки запасів є отримання релевантних і достовірних аудиторських доказів того, що бухгалтерський облік відповідає всім нормам і вимогам чинного законодавства, а інформація про

виробничі запаси в бухгалтерській та податковій звітності є достовірною в усіх основних аспектах [25].

Джерелами інформації для аудиту виробничих запасів є: внутрішні нормативні та загальні документи підприємства, облікова політика обліку запасів, договори зі значущими особами та контрагентами, первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, операційна, статистична та фінансова звітність.

Щоб задовольнити потреби користувачів у повній, правдивій та неупередженій інформації про виробничі запаси, аудиторі повинні виконувати наступні основні завдання для досягнення заявлених цілей:

- контроль за відповідністю діяльності виробничих запасів чинному законодавству;
- Визначити правильність оприбуткування активу як товарно-матеріальних цінностей згідно з НП(С)БО № 9 "Запаси";
- Перевірити дотримання компанією облікової політики щодо обліку та відображення запасів у звітах;
- Перевірити дотримання компанією облікової політики щодо обліку та відображення запасів у звітах;
- Перевірити правильність формування початкової вартості запасів;
- дослідження стану товарно-матеріального складу;
- Встановлювати повноту і правильність обліку товарно-матеріальних цінностей, що надійшли по його каналах;
- підтвердити (спростувати) зручність обраного товариством способу погашення акцій для оплати витрат товариства;
- Перевірка відповідності виробництва і використання запасів встановленим стандартам;
- Досліджувати правильність і повноту вибуття запасів, відображених по його каналах у господарському обліку;
- Перевірити правильність віднесення запасів вартості на виробництво;
- перевіряти правильність і своєчасність відображення виробничих запасів в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності;

- Розслідувати незаконну діяльність, серйозні порушення та помилки в обліку та звітності, пов'язані з рухом виробничих запасів.

Вибір методу аудиту запасів починається на етапі розуміння суб'єкта господарювання, де усвідомлюється концептуальна основа його фінансової звітності.

Об'єктами перевірки виробничих запасів є отримання за кількісними та якісними ознаками, відповідне зберігання, нормативи виробничих витрат, показники бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Нова економічна ситуація висунула нові вимоги до аудиту бухгалтерського обліку в системі управління підприємством. Фактично зростає попит на інформацію про запаси, матеріальні ресурси, які забезпечують безперервність і якість «виробництва» бізнес-процесів. Інвентар є однією з основних складових оборотних активів підприємства.

Науковці і практики підкреслюють, що головною умовою ритмічного і рентабельного виробництва є правильна організація зберігання і використання виробничих запасів. Їх раціональне використання призведе до зниження собівартості виготовлення продукції, що призведе до зниження цін, а отже, позначиться на збільшенні прибутку підприємства.

Отже, вимоги до обліку запасів і внутрішнього аудиту такі: контролювати цілісність оприбуткованих матеріальних цінностей та їх зберігання на всіх етапах обробки; правильно оцінювати виробничі запаси; контролювати витрати, пов'язані з придбанням запасів, і визначати їх початкову вартість; відповідати руху протягом року.

Метою внутрішнього аудиту є забезпечення дотримання законів і нормативних актів, а також забезпечення точної та своєчасної фінансової звітності та збору даних. Це також приносить користь керівництву, виявляючи слабкі сторони внутрішнього контролю або фінансової звітності до того, як їх перевірять зовнішні користувачі або зацікавлені сторони.

Будь-яке підприємство намагається максимально уважно здійснювати політику ефективного управління виробничими запасами, бо вони є базою

підтримання виробничого процесу. Раціональне використання виробничих запасів генерує потенціал підвищення ефективності виробництва. Тому актуалізуються аудит виробничих запасів і питання підвищення ефективності його здійснення. На більшості підприємств проводиться внутрішній аудит бухгалтером, але на нашу думку, деякі моменти треба удосконалити.

Отже, для ефективного внутрішнього аудиту виробничих запасів доцільно буде проводити аудит за черговістю етапів, яка сформована в додатку Г.

Як показує практика, до типових помилок при проведенні виробничих запасів відносяться: недосконала організація управління складом; невиконання завдань із заготівлі (закупівлі) матеріалів; завищення вартості закуплених матеріалів; неповне оприбуткування запасів; пред'явлення необґрунтованих претензій до постачальників; претензії; необґрунтоване витрачання виробничих матеріалів. Порухення норм та обмежень відпусток Порухення порядку проведення інвентаризації (порушення строків, нерівномірний розподіл за календарними періодами, порушення принципу раптовості, неякісне проведення інвентаризації, недбале та несвоєчасне оформлення документів тощо) Визначення відрахувань суми цін, переоцінки запасів і помилки, відображені в бухгалтерському обліку; контроль за наявністю та рухом матеріальних цінностей, таких як незадовільна бухгалтерія, є важливою частиною бухгалтерського обліку підприємства, що забезпечує достовірність та об'єктивність обсягів виконання діяльності підприємства та фінансових результатів.

Специфіка діяльності транспортного підприємства зумовлює побудову його системи бухгалтерського обліку та аудиту, яка потребує прийняття деяких процедур, відмінних від інших підприємств. Ці характеристики можуть бути:

- діяльність ведеться за допомогою різних видів транспорту;
- нагляд за процесами організації транспорту;
- деталі технічного обслуговування автомобіля;
- контролювати роботу водія.

На початкових етапах обліку здійснюють закупівлю, і операція відображається в бухгалтерському обліку. Для цього необхідно визначити

балансову вартість автомобіля. Тому в процесі перевірки слід зосередити увагу на оціночній інформації після прибуття автомобіля на підприємство. Врахування вищевказаних факторів сприятиме ефективній організації процесу перевірки, тому проблеми, виявлені на початковому етапі, є дуже важливими для організації самого процесу.

Однією з особливостей методу аудиту підприємств автомобільного транспорту є облік і ревізія паливно-мастильних робіт. Така ситуація змушує аудитора з'ясувати правильність вартісних нормативів заявлених величин, які передбачені законодавством.

Основна мета інвентаризаційного аудиту – допомогти клієнтам виявити основні недоліки, порушення та помилки в обліку запасів, усунути їх і запобігти подальшому виникненню, тим самим покращуючи фінансовий стан підприємства. Тому правильна і обґрунтована організація і методика перевірки виробничих запасів допоможуть аудиторам досягти поставлених цілей.

Під поняттям «методика аудиту запасів» розуміють сукупність логічних методів і прийомів, призначених для дослідження даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності, пов'язаних з інвентаризацією суб'єкта господарювання, з метою висловлення незалежної думки аудитора щодо їх достовірності. в усіх істотних аспектах та з дотриманням вимог чинного законодавства України. Можна зробити висновок, що метою аудиту запасів є підтвердження достовірності та достовірності операцій з інвентаризації та правильності відображення інвентаризації в корпоративному бухгалтерському обліку та фінансовій звітності на основі аудиторських доказів.

Метою проведення інвентаризації є контроль за дотриманням вимог чинного законодавства, встановлення повноти та правильності відображення в бухгалтерському обліку відомостей про надходження товарно-матеріальних цінностей, правильність визнання матеріальних цінностей товарно-матеріальними цінностями згідно з НП(С)БО № 9 “Запаси” та перевірка відповідності з обліковою політикою Обраний метод обліку виробничих запасів, зазначений у директиві.

Основною метою аудиту запасів можна вважати допомогу клієнтам у виявленні основних недоліків в обліку запасів і можливості запобігання їх виникненню, що в кінцевому підсумку призведе до поліпшення фінансового становища підприємства. Тому на допомогу аудиторю – правильна організація та підхід до аудиту виробничих запасів.

Тому правильний вибір технології аудиту запасів дозволяє оптимізувати роботу ваших аудиторів і підвищити ймовірність виявлення помилок, дозволити їх виправити в майбутньому і підвищити ефективність вашого бізнесу.

3.2 Організація та документальне оформлення аудиту запасів

Аудитори використовують спеціальні методи та техніки для перевірки запасів - аналітична перевірка, опитування, анкетування та тестування, арифметична перевірка, процедури документування. На підготовчому етапі процесу планування аудитор перевіряє доставку, зберігання та впровадження запасів у виробництво, окреслює сферу діяльності ключових постачальників, визначає серйозність аудиторських ризиків і встановлює прийнятні межі спотворень.

Плануючи свою діяльність, аудитори дотримуються специфікацій МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності». Для ефективного проведення аудиту необхідно насамперед з'ясувати цілі та основні завдання аудиту, визначити об'єкти аудиту, вибрати джерела інформації.

Основним компонентом методології аудиту виробничих запасів є розробка планів і процедур на етапі планування перевірки.

За допомогою планування формуються основні стратегії та напрями аудиту.

Основним компонентом методології аудиту виробничих запасів є розробка планів і процедур на етапі планування перевірки.

За допомогою планування формуються основні стратегії та напрями аудиту.

Планування аудиту є важливим, оскільки воно дозволяє аудиторю:

- Визначити достовірність основних облікових даних щодо наявності та руху виробничих запасів тощо;
- перевіряти повноту і своєчасність відображення вихідних даних обліку запасів в облікових ордерах і облікових регістрах;
- перевіряти правильність ведення обліку виробничих запасів відповідно до нормативно-правової бази та облікової політики;
- Перевірити достовірність відображення залишків виробничих запасів за показниками фінансової звітності.

Ефективність програми аудиту залежить від правильно затвердженого плану та програми аудиту. Перелік джерел інформації надається в плані аудиту, а висновки повинні бути зроблені на основі результатів дослідження.

На початку роботи аудитор приймає рішення про методику організації аудиту виробничих запасів і оцінки системи внутрішнього контролю.

Оцінка систем внутрішнього контролю в основному здійснюється аудитором за допомогою тестів. Під час цього процесу аудитор перевіряють:

- зберігання товарно-матеріальних цінностей відповідає встановленим вимогам;
- чи закріплені за відповідальною особою виробничі запаси на підприємстві;
- чи укладено компанією угоду про велику відповідальність з працівниками, які займаються складуванням, переробкою, збутом (відпуском) і транспортуванням виробничих запасів;
- Чи правильно проведена інвентаризація і чи відображені результати в бухгалтерському обліку;
- чи зафіксовано факт і причини псування і розкрадання виробничих запасів;
- чи були виявлені надлишкові виробничі запаси внаслідок інвентаризації і чи були ці залишки враховані;
- Чи перевіряти зіставлення даних регістру обліку запасів з даними Головної книги.

За результатами оцінки системи внутрішнього контролю аудитор визначить, які саме аудиторські процедури необхідно використовувати для аудиту виробничих запасів згідно специфікації МСА500 «Аудиторські докази».

Вважаємо за доцільне розглянути це, починаючи з вивчення наказів про облікову політику, зокрема таких питань:

- Яка облікова оцінка запасів;
- списання в різних напрямках за яким способом вибуття запасів;
- Які субрахунки використовує підприємство для обліку виробничих запасів;
- Які методи використовуються для накопичення витрат і розрахунку витрат на доставку та придбання для кожного виду запасів;
- Яка посадова інструкція бухгалтера з обліку запасів;
- Чи є план інвентаризації і чи реально він виконується?

Далі аудитор переглядає показники фінансової звітності, які показують інформацію про наявність і рух акцій.

Перевірка запасів починається з порівняння інформації про наявність запасів для кожного товару за кожною статтею ф. 1 «Баланс» (звіт про фінансовий стан), який містить відомості про обороти за зведеними рахунками та дані головної книги.

Аудитори повинні отримати надійні докази, щоб зробити висновки та рекомендації. Тому аудитори також керуються у своїй роботі МСА 500 «Аудиторські докази», який показує процедури для отримання надійних доказів.

При проведенні інвентаризації виробничих запасів можуть бути використані такі методичні прийоми:

- перевірка - цей прийом використовується для підрахунку фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей, перевірки видаткових і прибуткових документів і записів в облікових регістрах;
- аналіз під час ревізій матеріальних та виробничих запасів - Допомогає порівняти дані регістра бухгалтерського обліку з даними фінансової звітності;

- анкета – в основному використовується на організаційному етапі, оскільки допомагає оцінити ефективність системи внутрішнього контролю та виявити аудиторські ризики;

- звірка - для ревізії матеріально-виробничих запасів, особливо при зберіганні матеріальних цінностей у сторонніх осіб;

- дослідження також можуть бути проведені для забезпечення належних умов зберігання матеріалів і виробничих запасів і для демонстрації відсутності ризиків зберігання;

- тестування – цей методичний підхід актуальний для будь-якої частини аудиту, оскільки полягає в оцінці узгодженості облікових реєстраційних даних і даних фінансової звітності;

- експертиза – аудитор може залучати спеціалізованих експертів (наприклад, оцінювачів), це рішення приймає аудитор на основі свого професійного судження.

Відповідно до МСА 230 «Аудиторська документація» аудитори повинні негайно підготувати аудиторську документацію, яка згодом стане основою для аудиторського звіту та доказом того, що аудит проведено відповідно до МСА та чинних правових актів. Адже від правильного оформлення аудиторської документації залежить якість та ефективність аудиту.

Ревізія виробничих запасів включає детальний огляд стану, зберігання матеріальних цінностей, відпуску, використання, правильності оцінки, використання запасів у виробництві, оперативний огляд малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Перевірки виробничих запасів повинні проводитися в такому порядку:

- Перелік матеріальних цінностей;
- Аудит прибутково-видаткових документів;
- Аудит звітності основних відповідальних осіб;
- Аналіз перевірок реєстрів бухгалтерського обліку;
- Аудит головної книги;
- Аудит фінансової звітності.

Існують певні розбіжності щодо етапів аудиту запасів, але більшість вчених наполягають на тому, що доцільно розділити етапи аудиту запасів на наступні:

- Наявність і стан зберігання товарно-матеріальних цінностей;
- Фондові розписки;
- Розпоряджатися акціями;
- Аудит регістрів обліку виробничих запасів та фінансової звітності.

Процес перевірки відбувається в такому порядку:

- Розробити загальний план аудиту;
- Розробити план аудиту;

Провести загальний аудит і визначити аудиторські докази, а також накопичити аудиторські докази за допомогою відповідних заходів;

- Готувати аудиторські звіти;
- Визначення виду висновку та його підготовка.

Основними джерелами інформації для проведення інвентаризаційного аудиту підприємства є: фінансова та статистична звітність підприємства, облікові регістри обліку запасів, інструкції з облікової політики, основні ордери обліку запасів, дані інвентаризації та документи, що містять результати обліку запасів. Попередній огляд та інша документація.

Таким чином, основні документи та бухгалтерські книги є інформаційною основою для корпоративних перевірок.

Давайте тепер перейдемо до обговорення послідовності операцій аудитора на різних етапах аудиту інвентаризації підприємства та розглянемо документи, які перевіряються під час аудиту.

Перший підетап складається з перевірки інвентаризації та відображення її результатів в обліку на правильність. Ефективний контроль процесу інвентаризації передбачає розміщення аудитора на одному з інвентаризацій.

Аудитор також перевіряє предмети першої необхідності, розписки особи, відповідальної за ведення фінансів, підписи членів комісії в інвентаризаційних описах. Аудитори також повинні вивчати суми, відображені в порівняльній інформації після її підготовки, і зосереджуватись на та відстежувати надлишки та

нестачі, а також те, як вони відображені в бухгалтерському обліку. Аудитори також перевіряють дані попередньої інвентаризації та дотримання термінів завершення. Аудиторам необхідно звернути особливу увагу на розрахунок відшкодування від причин нестачі та їх відображення в обліку.

Перевірити стан складу та забезпечити умови зберігання запасів.

Наступний підетап — інспекція складу, яка складається з перевірки наявності попереджень на складі.

Склади, на яких зберігаються небезпечні матеріали, потребують особливої уваги з боку аудиторів. У таких приміщеннях важлива не тільки сигналізація, а й протипожежний захист самого приміщення та забезпечення керівного персоналу засобами захисту та робочим одягом.

Наявність договору з повною матеріальною відповідальністю осіб, відповідальних за ведення інвентаризації, в обов'язковому порядку має бути перевірено аудитором, а також варто перевірити, чи проводяться інвентаризації при зміні цих осіб, на лікарняному чи у відпустці.

За складськими документами ревізори перевіряють правильність їх оформлення, наявність усіх реквізитів і давність створення цих документів.

Огляд товарно-матеріальної квитанції. Цей підетап включає інформацію про основні напрями матеріального забезпечення підприємства. Аудитори повинні вивчати документи, що відображають ці операції.

Запаси підприємства надходять із таких джерел:

- куплені за гроші;
- вироблено власними силами;
- безоплатно отримані від інших комерційних структур;
- внесок статутного (пайового) капіталу;
- ліквідаційний баланс основних засобів.

Далі провести перевірку прибуткових документів. Під час цього підетапу аудитор повинен перевірити всі прибуткові ордери, рахунки-фактури надходження товарів, дії щодо списання основних засобів та установчі документи.

Перевірка правильності відображення запасів на рахунках бухгалтерського обліку.

На цьому етапі аудитор повинен ретельно перевірити, чи правильно відображено інвентаризацію на рахунках бухгалтерського обліку.

Зверніть особливу увагу на рахунок 20. Аудитори перевіряють, чи правильно розподілені частки на субрахунках.

Щоб перевірити правильність оцінки запасів у бухгалтерському обліку, необхідно звернутися до НП(С)БО 9 «Запаси». Відповідно до цього стандарту компанія обліковує запаси за первісною вартістю, фактичною собівартістю виробництва, справедливою вартістю, справедливою вартістю, узгодженою із засновником, і чистою вартістю реалізації.

Аудит вибуття запасів. Цей етап аудиту необхідно починати з перевірки видаткової документації. До них належать: рахунки-фактури, видаткові накладні, вимоги до поведінки для випуску матеріалів, внутрішні рахунки-фактури на зміни, звіти про виробництво тощо.

На наступному етапі аудиту аудитор перевірить дотримання виключень, вибраних компанією, як викладено в обліковій політиці компанії. При цьому слід зазначити, що кожна група запасів може обрати свій спосіб списання.

На цьому етапі аудитор повинен перевірити, чи правильно проведено інвентаризаційне списання за відповідним видом витрат. Інвентаризація може бути віднесена на: виробництво (рахунок 23 «Виробництво»), загальновиробничі витрати (рахунок 91), адміністративні витрати (рахунок 92), собівартість реалізованої продукції (рахунок 93), інші операційні потреби (рахунок 94) тощо. Перевірка реєстру бухгалтерського обліку проводиться шляхом зустрічної перевірки основних документів обліку доходів, вибуття запасів і відповідних журналів і відомостей до них. Далі аудитор звіряє відомості облікових реєстрів (журналів, повідомлень) з даними Головної книги.

На заключному етапі аудитор перевіряє правильність відомостей про виробничі запаси, відображених у фінансовій звітності.

Під час оцінки виявленого порушення аудитори повинні виконати всі необхідні процедури для виявлення: ненавмисної помилки або шахрайства. Для цього рекомендується використовувати додаткові дані підприємства, які можуть зменшити ризик викривлень, а саме:

- Аналіз професіоналізму та чесності керівництва,
- чи є загальне зниження активності в тій чи іншій галузі,
- Чи висока плинність кадрів?
- Чи проводити нетипові операції.

Найбільш типовими порушеннями фондової діяльності у фінансовому обліку можна вважати:

- Недотримання умов і процедур лістингу. Це може викликати сумніви щодо достовірності фактичної інформації про запаси підприємства;

Використання неправильного методу списання запасів або неправильних розрахунків списання може призвести до завищення витрат компанії;

Порушення порядку компенсації нестачі товарно-матеріальних цінностей. Це може зробити суму завданої шкоди недостовірною;

- Відсутність необхідних реквізитів в основній документації з обліку запасів. Це ставить під сумнів достовірність інформації;

- Невірна класифікація певних предметів як малоцінних і швидкопсувних. Це може призвести до спотворення інформації про майно компанії;

- порушувати специфікації та обмеження публікації матеріалів;
- Незадовільне ведення бухгалтерського обліку;
- Завищення витрат на придбання матеріалів;
- Незавершені інвентаризаційні проводки;
- Управління складом організовано погано.

Аудитори, які проводять аудити значної цінності, створюють необхідні робочі документи протягом усього процесу аудиту: розробка плану для підтвердження виконання плану аудиту, систематизація інформації, створення основи для визначення ефективності тощо. Робота, яку виконує аудитор

До робочого документа аудитора висуваються певні вимоги, які визначають його обов'язкові вимоги та складові: назва документа, найменування клієнта, порядковий номер документа та його місце в аудиторському документі, термін перевірки, зміст, складання та перевірка. в документах позначення осіб, їх підписи, дата документа та інші особливі реквізити. Робочий документ аудитора складається в досить повній і детальній формі, яка необхідна для забезпечення загального розуміння аудиту. Після перевірки виробничих запасів компанії добре оформлені робочі документи залишаються у аудитора.

У зв'язку з необхідністю збереження конфіденційності інформації, отриманої під час перевірки, аудиторам забороняється розголошувати зміст робочих документів і використовувати їх в особистих цілях. Крім того, аудитори зобов'язані забезпечити надійне зберігання робочих документів, які не можуть бути видалені, крім випадків, передбачених законодавством. Для ефективного управління підприємством керівництву постійно потрібна інформація про наявність, стан і рух виробничих запасів, які складають значну частку активів більшості промислових підприємств.

Повноту, достовірність і достовірність інформації про виробничі запаси у фінансовій звітності зазвичай можна визначити лише після перевірки виробничих запасів незалежним аудитором. Тому метод бухгалтерського обліку для цієї частини компанії є дуже важливим, і він повинен охоплювати всі операції, які мають виробничі запаси. Аудит виробничих запасів дозволить підприємствам удосконалити бухгалтерський облік, системи внутрішнього контролю, а особливо операції з виробничими запасами.

3.3 Вдосконалення аудиту запасів автотранспортного підприємства

У сучасних умовах виробничо-господарська діяльність підприємств повинна забезпечувати випуск продукції, конкурентоспроможної на внутрішньому та зовнішньому ринках. Будь-який бізнес намагається якомога ретельніше впроваджувати ефективну політику управління виробничими запасами, оскільки

вони є основою підтримки виробничого процесу. Раціональне використання виробничих запасів може створити потенціал для підвищення ефективності виробництва. Тому актуалізується огляд виробничих запасів та питання підвищення ефективності їх проведення. Внутрішні аудити більшості компаній проводяться бухгалтерами, але ми вважаємо, що є сфери, які потребують вдосконалення. Отже, для проведення ефективного внутрішнього аудиту виробничих запасів рекомендується проводити аудит відповідно до послідовності певних етапів.

План внутрішнього аудиту виробничих запасів є організаційно-методичним документом, який складається з переліку робіт і термінів аудиту за основними етапами. Стан його виконання та вказати особу, відповідальну за перевірку.

Вважаємо, що аудит виробничих запасів не повинен проводитися виключно за допомогою стандартних аудиторських процедур. Аудитор повинен виконувати свої обов'язки творчо та відповідально, він повинен приділяти значну увагу підвищенню своєї кваліфікації та його обов'язок дотримуватися встановлених правил та норм, визначених Міжнародними стандартами аудиту та Кодексом етики професійних бухгалтерів. Якщо аудит виробничих запасів на підприємстві є необґрунтованим і неефективним, велика ймовірність того, що спотворення і фальсифікації у звіті не будуть виявлені, що негативно позначиться на управлінських рішеннях користувачів. Бувають ситуації, коли якість аудиту є невисокою, або коли аудитор або аудиторська фірма видають аудиторський висновок, не провівши аудит взагалі та без безпосередньої участі аудитора в списку, що порушує принципи етичної поведінки аудиторів. Якщо ці правила не виконувати, оскільки аудитору обіцяють високі гонорари, то зрозуміло, що він призведе до спотворення фінансової інформації підприємства, що призведе до зростання злочинності в його діяльності, що в свою чергу призведе до і таким чином завдати шкоди довірі зовнішніх користувачів інформації до висновків аудиторів. Тобто порушення Кодексу етики професійного бухгалтера, а також норм і принципів загального законодавства України.

Нами пропонується здійснення діагностики порядку управління запасами

при виконанні аудиту виробничих запасів з використанням переліку питань, які наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Робочий документ аудитора (запропонований тест діагностики системи управління запасами при виконанні аудиту виробничих запасів)

№	Фактор впливу на ефективність системи управління запасами	Відповідь	
		Так	Ні
1.	Чи існує чіткий графік руху запасів від укладення договору до отримання запасів від постачальника?		
2.	Чи існує невідповідність (відхилення) виробничої програми та фінансових даних?		
3.	Чи порушується договірна дисципліна?		
4.	Як здійснюється нормування виробничих запасів?		
5.	Чи визначена структура запасів?		
6.	Як ведеться складське господарство?		
7.	Чи проводиться оперативний аналіз складських запасів?		
8.	Яка система обліку запасів використовується?		
9.	Чи існують на підприємстві єдині стандарти збору, опрацювання та обробки інформації?		
10.	Чи існує на підприємстві оперативна система надання відповідним службам первісної інформації про стан залишків запасів на складі?		
11.	Чи скоординовані дії структурних підрозділів підприємства?		
12.	Чи існує можливість регулярного моніторингу динаміки поточного використання та складських залишків підприємства?		
13.	Чи існує можливість проведення коригування даних про зберіганий запас та своєчасного прийняття рішення?		
14.	Наскільки синхронні показники оборотності?		
15.	В якому співвідношенні існують системні та безсистемні відхилення?		
16.	Чи проводиться фінансовий аналіз на підприємстві?		
17.	Існування єдиної бази даних на підприємстві?		
18.	Які математичні методи використовується для обробки інформації?		
19.	Чи аналізуються витрати на утримання та поповнення запасів?		
20.	Оцінити темп зростання запасів у порівнянні до темпу зростання попиту?		
21.	Чи існує можливість функціонування підприємства в умовах неопределенності запасів або їх мінімальній величині?		
22.	Чи існує можливість розрахунку інтенсивності витрачання в управальному вимірі за день, періодів постачання в днях, достатності складських запасів в днях, резервних запасів в днях?		

*Джерело: розроблено автором на основі власних спостережень діяльності ТОВ «БМ-Автотранс» та на основі джерела [25].

Запропонований тест діагностики дозволить аудиторів визначити переваги та недоліки системи, додати відповідні пропозиції. З метою підвищення ефективності вжитку систем контролю рівня запасів аудитор має можливість підготувати та підказати варіант системи контролю рівня запасів, що відповідатиме рисам існування підприємства.

Перед проведенням внутрішнього аудиту виробничих запасів аудитор розробляє та документально оформляє план і план аудиту. Типовий генеральний план внутрішнього аудиту виробничих запасів наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Рекомендований план внутрішнього аудиту виробничих запасів

Етапи контролю	Процедури контролю	ПІБ перевіряючого	Термін перевірки
Попередній	Аналіз запасів		
	Планування запасів		
Основний	Перевірка положень облікової політики в частині виробничих запасів		
	Перевірка наявності виробничих запасів та їх класифікацію		
	Перевірка складського господарства		
	Аудит операцій з вибуття виробничих запасів		
	Аудит операцій з надходження виробничих запасів		
	Перевірка правильності оцінки виробничих запасів		
	Перевірка відповідності даних обліку і звітності виробничих запасів		
Заключний	Надання рекомендацій за результатами внутрішнього контролю		

**Джерело: узагальнено автором на основі джерела [25].*

Залежно від порушень, зазначених під час аудиту окремих сфер бухгалтерського обліку, включаючи виробничі запаси, будуть вирішені та різноманітні напрямки для вдосконалення системи аудиту. Рекомендується сприяти використанню однакових базових принципів і основних процедур усіма аудиторськими установами в їх діяльності. Це призведе до підвищення якості

аудиторських послуг, фінансові операції будуть більш повно висвітлені, а висновки аудиторів – більш точними та правдивими. Відсутність єдиної бази інформації та методів аудиту негативно позначається на ефективності роботи аудиторських органів та суб'єктів господарювання. Тому для вирішення цієї проблеми необхідно створити єдину інформаційну базу, узгодити та вдосконалити законодавство, сформулювати та вдосконалити методику проведення аудиту.

Питання, пов'язані з розробкою робочих документів аудитора, дотриманням стратегій та планів аудиту, організацією аудиту та створенням плану документообігу для методологічної фази потребують додаткових досліджень.

При визначенні загальної стратегії особливу увагу слід приділяти визначенню ресурсів, необхідних для охоплення зон високого ризику, а також ефективності управління, лідерства та нагляду за цими ресурсами. Беручи до уваги специфічні характеристики аудиту та обставини, за яких він потрібний, необхідно дослідити ступінь і спосіб, у який інформація, отримана з джерел, відмінних від даних бухгалтерського обліку, впливає на оцінку ризику.

Сучасні можливості комп'ютерної техніки створюють передумови для автоматизації процесу аудиту. Це сприяє реалізації програмного контролю змісту господарських операцій шляхом широкого використання програмно-методичних підходів до поточного контролю, шляхом перевірки достовірності економічних даних для різних етапів процесу, який він обробляє. Процес має забезпечувати автоматизований контроль того, чи правильно обробляється інформація та чи виправляються виявлені помилки. Для того, щоб використовувати це програмне забезпечення при проведенні аудиту, перш за все, необхідно розробити спеціальні методи діагностики стану підприємства, що перевіряється. Це сприятиме більш раціональному використанню робочого часу аудитора. Перевірка аудитором правильності алгоритму розрахунку залишків виробничих запасів займає важливе місце в загальному порядку перевірки обліку виробничих запасів підприємств, оскільки помилки в алгоритмі розрахунку та їх повторне застосування до повторюваних господарських операцій можуть спотворити результати господарської діяльності.

Тому, якщо хочеться підвищити ефективність роботи, то для цього необхідно використовувати комп'ютерну техніку, яка вже використовується в роботі різних служб і підрозділів організації. Використання автоматизованих систем обробки інформації або автоматизованих робочих місць для різних сфер аудиту може привнести багато нового в роботу аудиторських послуг і полегшити її в цілому. Варто зазначити, що якщо паралельно з уже створеними обліково-аудиторськими процедурами буде створено більш досконалу аудиторську процедуру, то ця процедура охопить усі можливі види аудиту та сформує на цій основі готові висновки та можливі рекомендації. Така програма не тільки забезпечує виконання арифметичних перевірок і перевірок кореспонденції рахунків, але й сприяє правильному заповненню документів і реєстрів для ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукової проблеми, що полягає в удосконаленні методики та організації обліку і аудиту запасів автотранспортних підприємств на базі: ТОВ «БМ-Автотранс». Результати дослідження дозволили зробити висновок, що мета роботи була досягнута:

Однією з умов успішного функціонування бізнесу є ефективне використання такого важливого елемента оборотних активів як виробничі запаси. Розуміння економічних особливостей виробничих запасів та правильність класифікації є важливими чинниками, які впливають на ефективність діяльності підприємств.

Виробничі запаси це досить складну категорію, яка по-різному розглядається вченими, проте найбільш точно можна виразити їх значення, як придбані або самостійно виготовлені запаси, підлягають подальшій переробці на підприємстві або утримуються для іншого споживання в ході нормального операційного циклу.

Рационально організовані на підприємстві облік та аудит виробничих запасів є одним із факторів вдалого, конкурентоспроможного та ефективного підприємства. Специфіка діяльності автотранспортного підприємства зумовлює побудову його системи бухгалтерського обліку та аудиту, яка потребує прийняття деяких процедур, відмінних від інших підприємств.

Важливою умовою для підприємства є точна організація синтетичного і аналітичного обліку на рахунках і в регістрах, для того, щоб користувачі одержували точну, правдиву інформацію про практику підприємства з метою формування обґрунтованих рішень щодо інвестування своїх ресурсів.

Налагоджений аудит запасів, що здійснюються на підприємстві протягом певного періоду, дасть можливість удосконалити питання пов'язані з процесами постачання, виробництва і реалізації запасів, проводити аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві.

У ході дослідження було виявлено такі проблеми як недостатність автоматизації первинного обліку виробничих запасів, невідповідний рівень контролю та оперативної координації, а також відсутність доцільної методики здійснення аудиту виробничих запасів.

Задля вирішення цих проблем та інших проблем у ході дослідження було запропоновано: -для вдосконалення складського обліку автозапчастини і витратних матеріалів пропонуємо застосовувати основні можливості програми “BAS Управління автотранспортом Стандарт” , що дозволить проаналізувати рух товарів на складах та залишки за допомогою різних звітів. Своєчасний аналіз ефективності роботи складу своєю чергою позитивно впливає на управління автотранспортним підприємством, підвищуючи його ефективність.

- посилити аналітичність обліку виробничих запасів через використання розробленої системи аналітичних рахунків;

- покращити методику аудиту виробничих запасів через виділення методичних прийомів і процедур, що вбезпечують цілісне дослідження операцій з виробничими запасами в процесі аудиту; перелік аналітичних процедур в аудиті виробничих запасів, що допоможе аудитору встановити ділянки потенційної небезпеки, розкривати викривлення у фінансовій звітності, визначити необхідність додаткових аудиторських процедур; стандарт внутрішнього аудиту виробничих запасів, програму внутрішнього контролю виробничих запасів та робочі документи до кожної процедури. Запропоновані пропозиції нададуть можливість здійснити внутрішній контроль виробничих запасів більш детально, послідовно, системно та логічно для своєчасного виявлення ризиків фінансової безпеки компанії.

Встановлено, що сучасні можливості комп'ютерної техніки створюють передумови для автоматизації процесу аудиту. Це сприяє реалізації програмного контролю змісту господарських операцій шляхом широкого використання програмно-методичних підходів до поточного контролю, шляхом перевірки достовірності економічних даних для різних етапів процесу, який він обробляє. Процес має забезпечувати автоматизований контроль того, чи правильно

обробляється інформація та чи виправляються виявлені помилки. Для того, щоб використовувати це програмне забезпечення при проведенні аудиту, перш за все, необхідно розробити спеціальні методи діагностики стану підприємства, що перевіряється. Це сприятиме більш раціональному використанню робочого часу аудитора.

Реалізація виведених напрямів поліпшення обліку та аудиту виробничих запасів підприємством приведе до підвищення результативності його фінансово-економічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко Н. В. Виробничі запаси: особливості обліку та методичні засади проведення аудиту. *Економіка і суспільство*. 2017. №12. С. 665-670.
2. Бондаренко, О., Руденко, Л. Організація і методологія проведення аудиту запасів та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2022. (39).URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-39> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Гамова О. В., Феофанов Л. К., Ракитянська Ю. В. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту виробничих запасів на складах підприємств. *Економічна наука*. 2020. № 3. С. 57 – 62.
4. Демченко Т. А. Проблеми обліку виробничих запасів та напрями його удосконалення на підприємстві. *Економічні горизонти*. 2017. № 1. С. 48-56. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/fineconsm_2017_1_10. (дата звернення: 10.11.2023).
5. Електронна бухгалтерія: підручник для здобувачів вищої освіти / В.Я. Плаксієнко, І.М. Назаренко, К.С. Жадько, С.А. Гаркуша /За заг. редакцією В.Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури». 2021. 298 с.
6. Ільїн Валерій, Волкова Олександра. Аудит запасних частин: особливості та ключові аспекти. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 3-4. С. 90-98
7. Касапова І. С. Порівняльна характеристика обліку запасів за вітчизняним та зарубіжним досвідом. *Економічний простір*. 2017. № 95. С. 125-130.
8. Кіртока Р. Г. Особливості проведення аудиту виробничих запасів в сучасних умовах на підприємствах харчовій промисловості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 869–872.
9. Коваль Н. І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінський аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. №7. С. 93-105.
10. Кононенко В. А., Сватаненко С. С. Облік виробничих запасів на

сільськогосподарських підприємствах: проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2018. № 4 . С. 338 – 348.

11. Кузик Н. Методичні аспекти аудиту запасів. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2015. Вип. 4. С. 106–113.

12. Куць Т. В., Басиста С. А. Методи оцінки виробничих запасів підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 12. С. 690-693.

13. Максименко І. Я., Іванченко А. Г. Особливості обліку виробничих запасів в управлінні діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7266> (дата звернення: 10.11.2023).

14. Маркус О. В., Груй В. О. Порівняльний аналіз оцінки виробничих запасів у США та Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2018. №3 (08). С. 169 – 172.

15. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів: Наказ Міністерства Фінансів України від 10.01.2007 р. № 2. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. Дата оновлення: 14.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07> (дата звернення: 12.11.2023).

16. Мирченко С.В. Облікове відображення запасів в умовах повоєнного ведення бізнесу. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації»*(м. Суми, 16.11.2023р.) С. 330-330.

17. Мирченко С.В. Переваги та недоліки методів оцінки вибуття запасів. *Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем»*(м. Кропивницький, 30.11.2023р.) С. 372-374.

18. Михайленко Я.В. Комп'ютеризація аудиту в Україні. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»* (м. Тернопіль, 28 грудня 2018р.). Тернопіль. 2018. С. 177 – 179.

19. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення: 07.11.2023).

20. Міжнародні стандарти аудиту. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (дата звернення: 11.10.2023).

21. Назаренко І. М., Місюрів О. В. Аудит виробничих запасів: особливості, ключові аспекти та послідовність перевірки. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 1312 – 1318.

22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства Фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 07.11.2023)

23. Очеретько Л. М., Романова Ю. Ю. Проблеми та удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7390> (дата звернення: 30.11.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.11.48](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.48)

24. Подолянчук О. А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 88-101.

25. Петрик О.А. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: Навч. посібник/ О.А. Петрик, В.Я. Савченко, Д.Є. Свідерський [за ред. О.А. Петрик]. – К.: КНЕУ, 2015. – 472 с.

26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. Дата оновлення: 14.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 11.11.2023).

27. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. Дата оновлення: 01.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 11.11.2023).

28. Польова Т. В., Охрей Т. С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 124-128.
29. Радіонова Н. Й., Тищенко С. В. Методичні засади проведення аудиту виробничих запасів. *Інтернаука*. 2020. № 16 (96). С. 21-24. 89
30. Рубан Л. О., Яковенко Т. І. Економічна сутність поняття виробничі запаси на промисловому підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 34. С. 319-324.
31. Роева О. С. Аудит виробничих запасів підприємства. *Економічні студії*. 2018. № 2 (20). С. 153-157.
32. Скрипник М.І. Удосконалення організації і методики аудиту виробничих запасів на підприємстві. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. Вип. 2–3 (35). С. 378-398.
33. Циган Р. М., Дідур С. В. Особливості організації обліку виробничих запасів та її оцінка в системі бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/103.pdf (дата звернення: 29.10.2023).
34. Циган Р. М., Солодков Д. Є. Порівняння особливостей обліку запасів в облікових системах України і США. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7430> (дата звернення: 27.10.2023).
35. Шендригоренко М. Т. Виробничі запаси: нормативно-правове регулювання обліку та пропозиції з підвищення ефективності внутрішнього аудиту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса, 2019. № 36. С. 182-187.
36. Яковенко С. Особливості обліку на автотранспортних підприємствах, *Молодий вчений*. 2019. 1 (65), с. 255-258. doi: 10.32839/2304-5809/2019-1-65-58. (Дата звернення: 30.10.23).
37. Cohen, S., Manes Rossi, F., Mamakou, X. and Brusca, I. (2022), "Financial accounting information presented with infographics: does it improve financial reporting understandability?", *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial*

Management, Vol. 34 No. 6, pp. 263-295. URL:<https://doi.org/10.1108/JPBAFM-11-2021-0163> (Дата звернення: 30.10.23).

38. Magerakis, E. (2022), "The importance of managerial discretion on managerial ability–firm cash holding nexus", *Management Decision*, Vol. 60 No. 12, pp. 3275-3303. URL:<https://doi.org/10.1108/MD-07-2021-0991> (Дата звернення: 30.10.23).

39. Maksymenko I. Fiscal audit development in the system of budget process management/T.Melikhova, I. Maksymenko, O. Zorya, N.Fatiuha, O.Chumak // Academy of Accounting and Financial Studies journal, -2018.-vol.22,is.6,7p. (Дата звернення: 30.10.23).

40. Nazarenko O. Accounting and economic aspects of the calculation of the integrated assessment index of outsourcing companies. European Science. Scientific journal. 2020. № 1. p. 64—70. URL: <http://www.european-science.sk/storage/journals/essays/1-2020/362.pdf> (Дата звернення: 30.10.23).

ДОДАТКИ